

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra rusistiky a lingvodidaktiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Mezipředmětové vztahy a výuka ruského jazyka
Intersubject Relations and Teaching Russian Language

Bc. Nikola Váchová

Vedoucí práce: PhDr. Lenka Rozboudová, PhD.

Studijní program: Učitelství ruského jazyka pro 2. stupeň základní
školy a střední školy se sdruženým studiem Učitelství českého
jazyka pro 2. stupeň základní školy a střední školy (0114TA300098 /
0114TA300089)

2024

Odevzdáním této diplomové práce na téma Mezipředmětové vztahy a výuka ruského jazyka potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 1. července 2024

Děkuji tímto PhDr. Lence Rozboudové, Ph.D., za odborné vedení, cenné poznatky, ochotu a trpělivost, kterou mi v průběhu zpracování diplomové práce věnovala.

ABSTRAKT

Tato práce se zaměřuje na interdisciplinární přístup ve výuce, zejména v předmětu ruský jazyk. Teoretická část představuje charakteristiku mezipředmětových vztahů, silné a slabé stránky tohoto přístupu i jednotlivé možné metody realizace jako jsou např.: integrovaná výuka, metoda CLIL, autenticita, Montessori pedagogika nebo Waldorfská škola, která svou výuku staví mimo jiné i na mezipředmětových vztazích. Cíle pro tuto práci byly stanoveny dva – jedním je zjistit, do jaké míry základní a střední školy v Jihočeském kraji garantují zapojování mezipředmětových vztahů v obecných cílech školy ve svých ŠVP a poté konkrétně v předmětu ruský jazyk a druhým je navrhnout pracovní listy založené na mezipředmětových vztazích pro daný učebnicový soubor. Výsledky analýzy ukázaly, že mezipředmětové vztahy se dle deklarovaných informací v ŠVP ve výuce ruského jazyka realizují pouze ojediněle. Pracovní listy byly zpracovány v souladu s učebnicovou sadou Snova Klass a Klass a každý obsahuje stručný popis pro učitele včetně sledovaných cílů výuky, pracovní list pro žáka a reflexi ve formě sebehodnocení.

KLÍČOVÁ SLOVA

mezipředmětové vztahy, interdisciplinarita, interkulturní komunikační kompetence, cizí jazyk, integrovaná výuka

ABSTRACT

This work focuses on an interdisciplinary approach in teaching, particularly in the subject of the Russian language. The theoretical part presents the characteristics of interdisciplinary relationships, the strengths and weaknesses of this approach, and various possible methods of implementation such as: integrated teaching, the CLIL method, authenticity, Montessori pedagogy, or Waldorf education, which bases its teaching, among other things, on interdisciplinary relationships. Two goals were set for this work – one is to find out to what extent primary and secondary schools in the South Bohemian Region ensure the involvement of interdisciplinary relationships in the general objectives of the school in their educational programs and then specifically in the subject of the Russian language. The other goal is to propose worksheets based on interdisciplinary relationships for the given textbook set. The results of the analysis showed that interdisciplinary relationships, according to the declared information in the ŠVP, are realized only sporadically in the teaching of the Russian language. The worksheets were prepared in accordance with the textbook set *Snova Klass* and *Klass*, and each includes a brief description for the teacher, including the teaching objectives, a worksheet for the student, and reflection in the form of self-assessment.

KEYWORDS

intersubject relations, interdisciplinarity, intercultural communication competence, foreign language, integrated teaching

Obsah

Úvod	8
Úvod	8
1 Mezipředmětové vztahy	10
1.1 Charakteristika mezipředmětových vztahů	10
1.2 Cíle, výhody, překážky v realizaci mezipředmětových vztahů	12
1.2.1 Cíle mezipředmětových vztahů	12
1.2.2 Výhody v realizaci mezipředmětových vztahů	13
1.2.3 Překážky v realizaci mezipředmětových vztahů	14
1.3 Obsahová a časová koordinace mezi předměty	15
1.4 Přístupy k realizaci interdisciplinarit	15
1.4.1 Integrované kurikulum/integrovaná výuka.....	16
1.4.2 CLIL	16
1.4.3 Autenticita	17
1.4.4 Interdisciplinarita jako základní princip výuky v alternativních školách	17
1.5 Projektová výuka jako možnost realizace mezipředmětových vztahů	20
1.5.1 Výhody realizace projektové výuky	21
1.5.2 Překážky v realizaci projektové výuky.....	21
1.5.3 Typy projektů	22
2 Mezipředmětové vztahy v kurikulárních dokumentech	24
2.1 Mezipředmětové vztahy ve Strategii vzdělávací politiky ČR do roku 2030+	24
2.2 Mezipředmětové vztahy v RVP ZV.....	25
3 Mezipředmětové vztahy a výuka cizích jazyků.....	27
3.1 Interdisciplinarita v ŠVP českých škol	27
3.2 Interdisciplinarita v učebnicích cizích jazyků	29

3.3	Interdisciplinarita a rozvíjení interkulturní komunikační kompetence	30
4	Analýza ŠVP Jihočeského kraje s výukou ruského jazyka	32
4.1	Metodologie zpracování analýzy ŠVP	32
4.2	Mezipředmětové vztahy v ŠVP pro ZŠ – výsledky	33
4.2.1	Mezipředmětové vztahy v obecných cílech ŠVP pro ZŠ	33
4.2.2	Mezipředmětové vztahy v charakteristice předmětu (ZŠ).....	34
4.2.3	Mezipředmětové vztahy ve vzdělávacích strategiích pro RJ (ZŠ)	34
4.2.4	Mezipředmětové vztahy v popisu výstupů pro jednotlivé ročníky (ZŠ)	35
4.3	Mezipředmětové vztahy v ŠVP pro SŠ – výsledky	36
4.3.1	Mezipředmětové vztahy v obecných cílech ŠVP pro SŠ	36
4.3.2	Mezipředmětové vztahy v charakteristice předmětu RJ (SŠ).....	37
4.3.3	Mezipředmětové vztahy ve vzdělávacích strategiích pro RJ (SŠ)	37
4.3.4	Mezipředmětové vztahy v popisu výstupů pro jednotlivé ročníky (SŠ)	37
4.4	Mezipředmětové vztahy v ŠVP – shrnutí	37
5	Pracovní listy na podporu mezipředmětových vztahů.....	40
5.1	Metodologie zpracování pracovních listů.....	40
5.2	Pracovní listy k učebnicovému souboru <i>Снова Класс/Класс</i>	41
5.3	Pracovní listy na podporu mezipředmětových vztahů – shrnutí.....	101
	Závěr.....	102
	Резюме	107
	Seznam použitých informačních zdrojů	113

Úvod

Tato diplomová práce se věnuje mezipředmětovým vztahům a jejich využívání ve výuce, zejména ve výuce ruského jazyka. Mezipředmětové vztahy chápeme jako propojování znalostí a dovedností ze dvou a více předmětů. Hlavním cílem mezipředmětových vztahů je poznávat vzájemné souvislosti mezi jednotlivými předměty, naučit žáka chápat svět jako celek a řešit problémy komplexně s využitím více disciplín. Uplatňováním mezipředmětových vztahů ukazuje učitel žákům propojenost světa a díky správné aplikaci interdisciplinarity dochází u žáků k vyšší efektivitě učení a nabývání poznatků.

Cíle pro tuto práci byly stanoveny dva – jedním z nich je zjistit, nakolik základní a střední školy Jihočeského kraje pracují s mezipředmětovými vztahy ve svých ŠVP, zejména v oblasti vyučování ruského jazyka. Druhým cílem je navrhnout k vybrané učebnicové řadě soubor pracovních listů založených na využívání mezipředmětových vztahů. Dílčím cílem je zjistit s jakými předměty případná interdisciplinarita probíhá nejčastěji.

Teoretická část vychází z obsahové analýzy odborné literatury a souvisejících kurikulárních a programových dokumentů. Teoretická část práce se zabývá nejen konkrétní definicí mezipředmětových vztahů, ale i jejich souvisejícími pojmy jako např.: pluridisciplinarita, transdisciplinarita či interkulturní komunikační kompetence. Dále se také věnuje konkrétním způsobům realizace interdisciplinarity, čímž může být výuka CLIL, projektová výuka, autenticita nebo integrovaná výuka. Dalším tématem této práce je ukotvení mezipředmětových vztahů v kurikulárních dokumentech – Strategii vzdělávací politiky do roku 2030+ a Rámcovém vzdělávacím programu. Práce nabízí i pohled na uplatňování mezipředmětových vztahů ve výuce cizích jazyků v obecnější rovině.

Zjištění zastoupení mezipředmětových vztahů v ŠVP jednotlivých škol bylo provedeno na základě analýzy ŠVP vybraných základních a středních škol v Jihočeském kraji. Kritériem pro výběr dané školy byla hlavně výuka ruského jazyka v příslušné škole a také veřejně dostupný ŠVP. Jednotlivé ŠVP jsme zkoumali celkem ze 4 hledisek: výskyt formulovaných mezipředmětových vztahů v obecných cílech ŠVP, výskyt formulovaných mezipředmětových vztahů v charakteristice předmětu ruský jazyk, výskyt formulovaných

mezipředmětových vztahů ve vzdělávacích strategiích pro ruský jazyk a výskyt formulovaných mezipředmětových vztahů v popisu výstupů pro jednotlivé ročníky. Pracovní listy byly zpracovány na základě témat lekcí z učebnic Snova Klass a Klass a byly vytvořeny pro jazykové úrovně A1, A2 a B1. Každý pracovní list obsahuje stručný popis pro učitele, pracovní list pro žáka a reflexi vytvořenou formou sebehodnocení. Všechny pracovní listy jsou vytvořeny na základě propojení minimálně dvou předmětů – ruského jazyka v kombinaci s dalšími.

1 Mezipředmětové vztahy

1.1 Charakteristika mezipředmětových vztahů

Pro označení mezipředmětových vztahů se v odborné literatuře využívá také pojem interdisciplinarita. Předponu „inter-„můžeme přeložit jako „mezi“ a má význam propojování, hledání vztahů mezi dvěma a více předměty.

Téma mezipředmětových vztahů je čím dál tím více diskutované. Na interdisciplinaritu existuje však několik pohledů, a proto tento termín nemá jednu definici, a existuje tak několik jeho výkladů. Podle Nekvapila: „*interdisciplinarita znamená, že na základě několika (minimálně dvou) samostatných disciplín vzniká nějaký nový, totiž integrovaný přístup (např. přístup sociolingvistický).*“¹

Průcha ve svém Pedagogickém slovníku uvádí tuto definici: „*Vzájemné souvislosti mezi jednotlivými předměty, chápání příčin a vztahů, přesahující předmětový rámec, prostředek mezipředmětové integrace.*“² Samotné jádro interdisciplinarit tvoří propojování poznatků z jednotlivých předmětů. Při interdisciplinárním přístupu je důležité, aby poznatky z dvou a více předmětů byly při bádání daného problému propojovány a vzájemně se doplňovaly.

Termín interdisciplinarita úzce souvisí a dalšími termíny jako např.: pluridisciplinarita a transdisciplinarita. Podle Klinky v pluridisciplinaritě k produktivním vztahům mezi disciplínami nedochází a využívá se při hledání řešení jednotlivých disciplín odděleně, tzn. na problém nahlédneme z hlediska předmětu A a získáme výsledek A1, potom na ten samý problém nahlédneme z hlediska předmětu B a získáme výsledek B2.³ Získáváme tak několik výsledků, k nimž jsme dospěli pomocí jednotlivých disciplín, které jsme však v průběhu zkoumání nekombinovali. K pluridisciplinaritě bychom mohli uvést jako příklad téma „ekologie“. Vezmeme-li toto téma a budeme ho analyzovat z hlediska přírodopisu, chemie, zeměpisu odděleně, byť toto téma se prolíná všemi těmito disciplínami, jedná se o příklad pluridisciplinarit.

¹Nekvapil, 2017, online.

²Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 119.

³Klinka, 2020, s. 13.

Transdisciplinarita zkoumá místa, kde se dané disciplíny překrývají, nikoliv to, co mají mezi sebou společného. Předmětem bádání transdisciplinárního přístupu jsou především obecná témata, která nelze zkoumat v rámci jednotlivých předmětů. Podle Klinky: „*transdisciplinarita tak ve výsledku může znamenat opuštění narativu tradičních disciplín, což by znamenalo buď hledání nové všeobjímající disciplíny (což považujeme v kontextu současného objemu existujícího poznání za nereálné), nebo změnu chápání výzkumu.*“⁴

Protože pro interdisciplinaritu neexistuje jedna definice, na které by se odborníci v této oblasti shodli, můžeme interdisciplinaritu popsat pomocí základních vlastností, které by měla obsahovat. Podle Klinky jsou to hlavně tyto: vztahovost a hledání souvislostí mezi obory, odmítnutí hierarchie mezi předměty, protože jestliže chceme na problém nahlížet interdisciplinárně, nemůžeme jeden předmět upřednostňovat před druhým. Dále komplexnost řešených témat, situací a v neposlední řadě orientace na žáka.⁵

Klinka dále uvádí, že při interdisciplinárním přístupu k práci není potřeba, aby žák využíval každou disciplínu ve své úplnosti, nýbrž jen části jednotlivých disciplín, aby se mohly doplňovat. Tím se interdisciplinarita zásadně liší od pluridisciplinarity, kde je to přesně naopak a při práci na daném tématu se na téma nahlíží pomocí úplnosti jednotlivých předmětů, avšak izolovaně. Jako další kritérium uvádí autor nárok na výsledek. Výsledkem snažení žáka musí být nějaký nový produkt nebo poznatek, k němuž se dospělo s využitím poznatků z jiných disciplín. Výsledek: „*zahrnuje sice části jednotlivých disciplín, ale kvalitativně je přesahuje, neboť samy o sobě by k tomuto výsledku nedospěly.*“⁶

V této diplomové práci chápeme interdisciplinaritu jako způsob práce, při kterém především žáci využívají poznatků z více předmětů, které uplatňují a kombinují při práci na nové znalosti či dovednosti. Výsledkem je tedy nová znalost, či dovednost, kterou by si žáci při izolované práci v jednotlivých předmětech neosvojili. Poznatky z jednotlivých předmětů se vzájemně doplňují a žáci je vědomě a záměrně využívají.

⁴Klinka, 2020, s. 15.

⁵Champy, 2005, citováno podle Klinka, 2020, s. 20.

⁶Klinka, 2020, s. 14.

K tomu, aby mohly být ve výuce mezipředmětové vztahy realizovány, musí být splněno několik základních kritérií. Klinka uvádí tyto: spolupráce jednotlivých předmětů musí být vědomá a předem připravená, všichni aktéři se musí předem domluvit na průběhu spolupráce a vklad jednotlivých disciplín musí být smysluplný vzhledem k výslednému řešení.⁷ Musí být dodrženo kritérium počtu zapojených předmětů, a to min. dva. Maximální počet zapojených předmětů není v žádném odborném zdroji definován.

K realizaci interdisciplinárního přístupu je potřeba mimo jiné i komunikace mezi účastníky, ať už mezi jednotlivými žáky, nebo mezi žáky a učitelem, a ochota pomoci. Učitel by měl být pozorný, otevřený názorům ze svého okolí, sám by se měl zamýšlet nad problémy globálně a uvažovat o nich jako o celku. Měl by si také uvědomit, že všechny předměty jsou si rovny a nevyzdvihovat pouze ten, který sám vyučuje – to je pro interdisciplinaritu nežádoucí. Učitel samozřejmě musí zkoumaný problém orientovat na žáka, tzn. volit vhodná témata a přihlížet k jeho zájmům, věku, sociální skupině a dovednostem.

1.2 Cíle, výhody, překážky v realizaci mezipředmětových vztahů

Tuto podkapitulu věnujeme cílům, výhodám, ale i překážkám při realizaci mezipředmětových vztahů, protože i těch je v tomto tématu celá řada.

1.2.1 Cíle mezipředmětových vztahů

Cílem mezipředmětových vztahů je poznávat vzájemné souvislosti mezi jednotlivými předměty, naučit žáka chápat svět jako celek a řešit problémy komplexně s využitím více disciplín. Klinka uvádí: „*U žáků má při interdisciplinárním způsobu práce dojít k lepší integraci poznatků. To ale znamená, že hlavním aktérem procesu není učitel, ale žák.*“⁸

K tomu, aby mohly být cíle naplněny, je potřeba i koordinace učebního plánu. Plch uvádí, že: „*v každém učebním předmětu je proto nutné pečlivě a mnohostranně zvažovat*

⁷Klinka, 2020, s. 13.

⁸Klinka, 2020, s. 19.

výběr základního učiva nejen z hlediska daného učebního oboru a učebního předmětu, ale současně v závažných souvislostech s obsahem učiva ostatních učebních předmětů v jejich mezipředmětových vztazích.“⁹Autor dále konstatuje, že pokud je učivo vybráno takovým způsobem, je tak zbaveno nepodstatných podrobností, které vyžadují mechanické memorování učiva a naopak vyzdvihuje zásadní souvislosti a možnosti podporující komplexní přístup v chápání světa.¹⁰

1.2.2 Výhody v realizaci mezipředmětových vztahů

Realizace mezipředmětových vztahů ve výuce přispívá k rozvoji schopností a dovedností žáka. Plch jako výhodu uvádí: „*ovládání vědomostí a dovedností na úrovni mezipředmětových zobecnění napomáhá utváření zájmů o poznávání vztahů mezi vědami, napomáhá utváření poznávacích zájmů se světonázorovým zobecněním.*“¹¹

Uplatňováním mezipředmětových vztahů ukazuje učitel žákům propojenost světa a díky správné aplikaci interdisciplinarity dochází u žáků k vyšší efektivitě učení a nabývání poznatků, což také vidíme jako největší výhodu. Jako další výhodu výuky mezipředmětových vztahů vidíme to, že v takové výuce je možné uplatňovat poznatky z jednoho předmětu ve druhém a tím se odstraňuje izolovanost předmětů.

Další výhoda se týká organizace hodiny. Tyto hodiny jsou často jiné než ty klasické, kterých se žáci účastní. Rozbívá se tím klasický stereotyp, na který jsou žáci zvyklí, a to napomáhá nejen jejich soustředěnosti. Další výhodu vidíme také v tom, že žáci mohou pochopit praktický smysl toho, co se učí v jednotlivých předmětech, a to považujeme za klíčové. Jak dále ještě zmíníme, při výuce mezipředmětových vztahů je žádoucí spolupráce učitelů různých předmětů. Jejich spolupráce samozřejmě musí probíhat hlavně před výukou, kdy si plánují učební jednotku. Může ale probíhat i přímo ve výuce, např. při tandemové výuce.

⁹Plch, 1987, s. 6.

¹⁰Plch, 1987, s. 64.

¹¹Plch, 1987, s. 16.

1.2.3 Překážky v realizaci mezipředmětových vztahů

Překážek se však k tomuto tématu váže mnoho. Začněme hned od jednoho z nejdůležitějších faktorů, který realizaci mezipředmětových vztahů ovlivňuje – učitel. Vzdělání většiny učitelů na druhém stupni je specializovaně zaměřeno, tedy např. aprobace český jazyk a ruský jazyk. Už tento fakt, že učitel je po vystudování vysoké školy orientován svými znalostmi především na své vystudované obory, nám ztěžuje realizaci mezipředmětových vztahů. Z hlediska vzdělání učitele mají velkou výhodu učitelé na prvním stupni, protože ti jsou po absolvování vysoké školy vzděláni všeobecně, a mají tedy k realizování mezipředmětových vztahů nejbližší. Učitel musí být schopen se na svá vyučovaná témata dívat perspektivou jiných oborů. To ale vyžaduje kvalitní všeobecné vzdělání. Se vzděláním učitele souvisí také to, že by učitel měl být ochoten se vzdělávat nejen ve svém, ale i v jiných oborech, které by mohl v rámci realizace mezipředmětových vztahů využít. Takové vzdělání může být jak formální, např. absolvování semináře/webináře, kurzu dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, který vede proškolený a v oboru vzdělaný člověk, tak neformální, např. učitel ruského jazyka zhlédne dokument o Sibíři ve volném čase.

Podle Klinky je také problém v postoji učitele. Ne každý je ochotný svou práci konzultovat s kolegy a sdílet s nimi své nápady nebo se jimi nechat inspirovat.¹² V souvislosti se spoluprací učitelů se setkáváme s termínem kooperace předmětů, ke které Hudecová uvádí, že: *„jakákoli kooperace vždy předpokládá aktivní činnost lidí. Nejde jen o kooperaci usilující o časovou, obsahovou koordinaci učiva, na kterou jsou často mezipředmětové vztahy zužovány, ale především koordinaci na úrovni cílů vedoucí k zobecňující integraci na úrovni klíčových kompetencí.“*¹³

Klinka dále zmiňuje jako překážku i uspořádání vyučovacích hodin, které na sebe nenavazují ani v čase, ani v prostoru. Proti interdisciplinaritě jsou i specializované učebny, které se logicky budují pro maximální podporu specializace daného předmětu. Dále také autor konstatuje, že překážkou interdisciplinarity jsou přijímací zkoušky na střední školy, které v českém školství vycházejí z předmětů český jazyk a matematika, a to se vylučuje s jedním z kritérií interdisciplinarity – rovnost všech předmětů.

¹²Klinka, 2020, s. 18.

¹³Hudecová, 2004, online.

Jak už jsme výše zmínili, hlavním aktérem interdisciplinarity je žák. Proto jedním z dalších překážek je to, že učitel se musí v tomto případě stáhnout do pozadí a přenechat všechnu zodpovědnost na žákovi. Podle Klinky je interdisciplinarity také v nesouladu s některými ze základních didaktických postupů – od jednoduchého ke složitému, od jednotlivosti k celku, protože témata mezipředmětových vztahů jsou často komplexní a složitá.¹⁴ Další překážkou související s žáky je samozřejmě i to, že některým žákům stále více vyhovuje systém tradičního odděleného vyučování, kdy na problém nahlíží jen skrze právě vyučovaný předmět.

1.3 Obsahová a časová koordinace mezi předměty

Následující podkapitolu věnujeme obsahovým a časovým vztahům mezi předměty, protože v případě, že jsou tyto dvě složky správně koordinovány, může probíhat i efektivní výuka mezipředmětových vztahů, jak už jsme výše zmínili.

Podle Plcha vzájemné využívání souvislostí (obsahová koordinace) vede k prohlubování vědomostí žáků a zdokonalení dovedností v každém zapojeném předmětu. Taková koordinace vychází z vnitřních souvislostí, které nabízejí jednotlivé předměty. Koordinace časová znamená správné načasování výuky jednotlivých předmětů, aby mohly být vnitřní souvislosti učiva vyučovány v časové posloupnosti v různých předmětech. Autor rozlišuje vztahy předcházející, do kterých patří pojmy, které už byly dříve vysvětlené v příbuzném předmětu, a vztahy doprovodné, do kterých patří pojmy, které se probírají ve všech zapojených předmětech současně. Dále pak rozlišuje ještě pojmy perspektivní, které zahrnují pojmy, které budou teprve objasňovány v příbuzném předmětu.¹⁵

1.4 Přístupy k realizaci interdisciplinarity

Mezipředmětové vztahy se mohou realizovat několika způsoby. Klinka uvádí především tyto: integrovaná výuka/integrované kurikulum, CLIL, autenticita, projektová

¹⁴Klinka, 2020, s. 18 – 20.

¹⁵Plch, 1987, s. 11.

výuka/problémové vyučování. Všechny tyto pojmy krátce vysvětlíme v této podkapitole a projektové výuce/problémovému vyučování věnujeme samostatnou kapitolu této práce.

1.4.1 Integrované kurikulum/integrovaná výuka

Hesová ve svém odborném článku uvádí, že termín integrace je nejčastěji překládán jako propojování, spojování. „*Integrovaný vyučovací předmět záměrně propojuje vzdělávací obsah několika oborů na základě tematické blízkosti. Sjednocujícím prostředkem je nejen téma, ale i cíl výuky.*“¹⁶

Základem integrované výuky jsou mezipředmětové vztahy, ale i propojování teorie a praxe, které je pro mimoškolní prostředí pro žáky velice užitečné a některé školy tímto heslem nazývají svá ŠVP.

Integrované kurikulum obsahuje: „*dokumenty a koncepty, které se snaží bořit dělení na tradiční školní předměty ... přičemž výsledkem by měly být vzdělávací oblasti, které jsou kvantitativně méně komplexní ... kvalitativně však lépe odpovídající reálným požadavkům na žáka směrem k praxi.*“¹⁷ Kurikulum tohoto typu má své místo i v českých kurikulárních dokumentech, a to v RVP, kterému se věnujeme v následující kapitole.

1.4.2 CLIL

Zkratku pro metodu CLIC, přeložila Baladová jako: „*Content and Language Integrated Learning, tj. obsahově a jazykově integrované učení.*“¹⁸ V základu metody CLIL stojí výuka nejazykového předmětu, ve kterém všichni zapojení účastníci komunikují v cizím jazyce, např. výuka zeměpisu v angličtině. Žáci pomocí této metody rozvíjí jednak své znalosti týkající se nejazykového předmětu, jednak komunikační dovednosti v jazyce, ve kterém je výuka vedena.

¹⁶Hesová, 2011, online.

¹⁷Klinka, 2020, s. 16.

¹⁸Baladová, 2009, online.

Klinka k tomuto tématu uvádí: „*Jazyk je zde prostředkem práce, kanálem, který umožňuje pracovat v kontextu odborného předmětu. Tím je zajištěna synergie, která dává vzniknout novým výstupům, jichž by ani jedna z disciplín sama o sobě nedosáhla.*“¹⁹

1.4.3 Autenticita

Tento přístup se uplatňuje především ve výuce cizích jazyků. Podle Klinky autenticita zahrnuje texty psané ve vyučovaném jazyce, jež mohou zahrnovat reálie dané kultury. Autor dále uvádí: „*Autenticitu však můžeme vytvářet i prostřednictvím učebních činností, které vedou u žáka k zapojení vícekanalového učení pro přijímání jazykových a obsahových aspektů ... jako je využití her, hraní rolí, výtvarné činnosti a využití pohybu, které ovšem nelze chápat jenom jako určitý doplněk či zábavnou nadstavbu, ale jako přirozenou součást výuky cizích jazyků tak, jak je tomu v reálné komunikaci.*“²⁰

Metoda autenticity přispívá ke snadnějšímu pochopení reálií dané země a kultury. Díky demonstrování autentických situací jsou žáci lépe připraveni na každodenní situace v tamní zemi, což by mělo být hlavním cílem výuky cizího jazyka.

1.4.4 Interdisciplinarita jako základní princip výuky v alternativních školách

Na principu interdisciplinarit jsou založené i některé alternativní školy, a to například Waldorfská škola a Montessori škola.

- **Waldorfská škola**

Pojem waldorfská škola, který je založen na koncepci rakouského filozofa a pedagoga Rudolfa Steinera, označuje systém alternativního vyučování. Oproti klasickému školnímu systému je ve waldorfské škole celá povinná školní docházka rozdělena podle vývojových etap mladých lidí, a tedy 1.-8. třída označují nižší stupeň a 9.-12. třída označují vyšší stupeň.²¹

¹⁹Klinka, 2020, s. 17.

²⁰Klinka, 2020, s. 18.

²¹Grecmanová, Urbanovská, 1996, s. 8.

Grecmanová a Urbanovská ve své knize *Waldorfská škola* uvádí, že hlavní rozdíl mezi klasickou a waldorfskou školou spočívá v rozložení výukového dne. Ráno se žáci zabývají předměty, které zaměstnávají především myšlení a představivost. Později se vyučují předměty, v nichž je kladen větší důraz na opakování, např. cizí jazyky, cvičení, hudba, náboženství. V pozdějším odpoledni žáci navštěvují ruční práce, dílenské práce a práce na zahradě. Každé ráno zahajuje den dvouhodinový (90 minut) blok tzv. hlavního vyučování, které představuje jeden zvolený předmět. Tento hlavní předmět se obvykle vyučuje během 3–4 týdnů a až po uplynutí této doby je vystřídán jiným předmětem. Bývá zvykem, že hlavní předmět vyučuje až do 8. ročníku vždy třídní učitel. Hlavní předmět bývá vyučován formou společné práce. Po hlavním předmětu nastává přestávka a poté jsou žáci vyučováni v tzv. odborném předmětu, který může trvat klasických 45 minut nebo opět 90 minut. Odborné vyučování probíhá v menších skupinkách žáků, kdy je potřeba vzájemně komunikovat.²²

Waldorfská škola je založena na interdisciplinaritě a tomu nasvědčuje i fakt, že každý žák waldorfské školy je povinen na konci povinné školní docházky, ve 12. třídě, zhotovit závěrečnou práci. Téma si volí sám žák z učební látky, kterou za školní docházku ve škole probrali. Autorky výše uvedené publikace tvrdí, že cílem závěrečných prací je spojit teoretické, umělecké a řemeslně praktické prvky a prokázat schopnost samostatné a tvořivé činnosti, disciplinovanost v plánování a porozumění pro intelektuální a praktický pracovní postup. Konzultantem této práce může být učitel, ale i rodič či odborník – záleží na výběru žáka.²³

Žáci waldorfské školy nevyužívají klasické učebnice a pracovní sešity. Ty Grecmanová a Urbanovská označují za sekundární prameny a pasivní učební prostředky. Mnohem více se využívají tzv. „aktivní“ učební prostředky, pod kterými si představíme např. originální dokumenty, sbírky textů, statistiky, příručky a pomůcky, které si vytváří na míru svým žákům sám učitel. Žáci si své poznatky a zpracovanou učební látku zapisují do tzv. epochových sešitů, které žáci využívají k učení.²⁴ Další zvláštnost waldorfské školy tvoří výuka dvou cizích jazyků hned od počátku školní docházky: „*neboť děti v první*

²²Grecmanová, Urbanovská, 1996, s. 21-22.

²³Grecmanová, Urbanovská, 1996, s. 21-22.

²⁴Grecmanová, Urbanovská, 1996, s. 25.

*sedmině svého vývoje pochytil velmi mnoho napodobováním. Proto začínáme zpravidla dvěma cizími jazyky. Mohou to být angličtina s francouzštinou nebo angličtina s ruštinou ... děje se to opravdu jen nápodobou, tedy scénickými hrami, zpíváním a veršem.*²⁵

- **Montessori pedagogika**

Další škola, která patří do skupiny alternativních škol, je Montessori škola založená na pedagogice Marie Montessori. Pedagogický slovník uvádí tuto definici: „*Její koncepce zdůrazňuje vliv vhodných výchovných podnětů na rozvoj dítěte, zejm. v senzitivních fázích dětského života.*“²⁶

Tato metoda se soustřeďuje zejména na předškolní věk dítěte, ale byla rozpracována koncepce i pro školní věk dítěte. V základu této metody stojí poznávání světa dítětem samotným a rodič či učitel je pouze v pozici průvodce. Podle Rýdla: „... *naše metoda přemohla v praxi staré tradice. Odstranila lavice, protože dítě by již nemělo bez hnutí poslouchat výklad učitelky. Odstranila katedru, protože učitelky nemají dělat žádná obvyklá všeobecná cvičení, která jsou doposud obecně uznávaná za potřebná a nutná. Tyto jevy jsou prvními kroky hlubokého převratu, který spočívá v tom, nechat dítě svobodně jednat tak, jak to odpovídá jeho přirozeným sklonům.*“ Všechny aktivity se odvíjí od potřeb dítěte, protože ono samo je tím, kdo si volí pomůcky, hračky, předměty a podle vlastního tvořivého ducha je použije.²⁷

Montessori pedagogika využívá při výuce interdisciplinárního přístupu. Rýdl se ve své publikaci věnuje i práci se žáky prvního stupně základní školy, tedy žákům ve věku 6-12 let, pro které je vytvářen tzv. „univerzální učební plán“, což je v této škole plán, z něhož si každé dítě volí vlastní individuální či skupinové aktivity v oblasti základních lidských dovedností, lidských potřeb a věcné oblasti, do níž patří např.: matematika, biologie, historie, astronomie, umění, atd. Součástí výuky je vyprávění o vlastních zkoumáních a sdílení s ostatními spolužáky namísto reprodukce pojmů a definic z učebnic. Před každou prací se dítě rozhoduje, zda chce pracovat individuálně či společně ve skupině, které bývají

²⁵Jackle 1990, citováno podle Grecmanová, Urbanovská, 1996, s. 136.

²⁶Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 127.

²⁷Rýdl, 1999, s. 10 – 11.

věkově smíšené. Každý žák při takové práci posiluje svou samostatnost, učí se spolupráci ve skupině a také své odpovědnosti. V Montessori škole dochází k: „úzké(mu) spojení praktické a teoretické činnosti s častým využíváním badatelsky orientovaného učení i mimo školu.“²⁸

1.5 Projektová výuka jako možnost realizace mezipředmětových vztahů

K výše uvedeným možnostem realizace mezipředmětových vztahů se řadí i projektová výuka, které věnujeme samostatnou podkapitolu. Správně pojaté projektové vyučování splňuje všechny již zmíněné podmínky pro realizaci interdisciplinarity. Stejně jako u interdisciplinarity ani zde neexistuje jednotná definice. Budeme tedy projektovou výuku definovat spíše pomocí základních podmínek, které by měla splňovat.

Průcha, Walterová a Mareš ve svém Pedagogickém slovníku uvádějí pro projektovou metodu tuto definici: „*Vyučovací metoda, v níž jsou žáci vedeni k samostatnému zpracování určitých projektů a získávají zkušenosti praktickou činností a experimentováním ... jedna z nejvýznamnějších metod podporujících motivaci žáků a kooperativní učení. Projekty mohou mít formu integrovaných témat, praktických problémů ze životní reality nebo praktické činnosti vedoucí k vytvoření nějakého výrobku, výtvarného či slovesného produktu.*“²⁹

Kratochvílová ve své publikaci píše, že na projektovou metodu: „*nahlížíme jako na uspořádaný systém činností učitele a žáků, v němž dominantní roli mají učební aktivity žáků a podporující roli poradenské činnosti učitele, kterými směřují společně k dosažení cílů a smyslu projektu. Komplexnost činností vyžaduje využití různých dílčích metod výuky a různých forem práce.*“³⁰

Podle Dvořákové patří mezi základní znaky projektové výuky podnět vycházející od žáka, aktivizace žáka, využití dosavadních prekonceptů, přijetí odpovědnosti žáka za své učení, práce ve skupinách, vyhotovení výsledného produktu, který je dále využíván ve

²⁸Rýdl, 1999, s. 23.

²⁹Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 184.

³⁰Kratochvílová, 2006, s. 37.

výuce, a samozřejmě jeho prezentace. S touto charakteristikou projektového vyučování se ztotožňujeme.³¹

1.5.1 Výhody realizace projektové výuky

Projektová výuka s sebou přináší několik kladně působících účinků, které Grecmanová a Urbanovská shrnují takto: **obsahově-kognitivní** – vědomosti a dovednosti získané na základě smyslového prožitku, **funkčně-kognitivní** – schopnost plánování, argumentace, schopnost kritického myšlení, schopnost kreativity, **sebekompetence** – lepší sebereflexe, sebedůvěra, iniciativa, schopnost vyrovnat se s vnitřním konfliktem, **sociální kompetence** – větší empatie, schopnost kooperace a práce v týmu, schopnost prezentovat se, **klima školy** – dochází ke zlepšení vztahů mezi žáky a učiteli, mezi učiteli, mezi žáky vzájemně, větší radost z učení. Autorky dále zmiňují, že silným motivačním faktorem projektové výuky je to, že žáci si sami volí témata svých projektů, která vychází z vlastních potřeb a přání. Žákova vlastní volba na účasti projektu dělá motivaci intenzivnější a trvalejší. Aby bylo poznání získané při práci na projektu smysluplné, je potřeba, aby byl výsledný produkt využíván.³²

1.5.2 Překážky v realizaci projektové výuky

Projektové vyučování už má v českých školách delší tradici než např. zmíněná Montessori pedagogika, avšak stále bývá ve školách realizováno pouze okrajově a rozhodně nezaujímá přední pozice ve vyučovacích metodách. Projektovému vyučování stojí v cestě systém klasických škol, které realizují výuku v jednotlivých 45minutových blocích, v nichž žáci přemýšlí izolovaně o každém předmětu zvlášť.

Projektové výuce je potřeba věnovat hodně vyučovacího času, často více, než bychom potřebovali na klasickou frontální výuku, a tím se dostáváme k problému, že někteří učitelé argumentují nedostatkem času na zvládnutí všech stanovených cílů výuky. Přitom při správném pojetí projektové výuky lze v rámci jednoho projektu dojít hned k několika

³¹Dvořáková, 2009, s. 90.

³²Grecmanová, Urbanovská, 1997, s. 41 – 43.

dílčím cílům právě díky komplexnosti projektové výuky. Grecmanová s Urbanovskou také konstatují, že častou výtkou směrem k projektovému vyučování bývá to, že: „*neklade patričný důraz na kognitivní schopnosti žáků a je spíše hrou než vážnou pedagogickou prací, nebo že slouží pouze k rekreaci žáků a učitelů, eventuálně odstranění možné zátěže, kterou tradiční škola přináší, či že slouží pouze publicitě školy.*“³³

Největší překážku však vidíme v přístupu učitelů. Začít pracovat formou projektové výuky samozřejmě není jednoduché. Vyžaduje to značnou práci samotného učitele, neustálé vzdělávání se a hlavně chuť pracovat na sobě. Grecmanová a Urbanovská ve své odborné studii napsaly: „*Jestliže chceme, aby cílem výchovy byl člověk harmonicky rozvinutý a sociálně přizpůsobený, zdravý, tvořivě myslící a uplatňující své vzdělání v životě, není možné, abychom omezili školní vzdělání na pouhé vědomostní výkony.*“³⁴

1.5.3 Typy projektů

Projektů dnes existuje celá řada a my si v této kapitole představíme některé typy. Kratochvílová jako první uvádí klasifikaci **podle navrhovatele – původce projektu**, která projekty rozděluje na spontánní (žakovské), uměle připravené (navržené učitelem) a projekty navrhované společně. Další klasifikace, a to **podle účelu projektu**, s sebou nese účel realizace projektu, který musí mít žák i učitel na paměti po celou dobu trvání projektu. **Podle délky projektu** autorka třídí projekty na krátkodobé (max. rozsah 1 den), střednědobé (max. rozsah 1 týden), dlouhodobé (max. rozsah jeden měsíc) a mimořádně dlouhodobý, který trvá déle než jeden měsíc. Za méně obvyklou klasifikaci označujeme dělení projektů **podle místa – prostředí**, které rozděluje projekty na školní a domácí, protože v dnešní době se realizují projekty především školní. **Podle počtu zúčastněných v projektu** se rozlišují projekty individuální a kolektivní. Kolektivní se dále dělí ještě na skupinové, třídní, ročníkové a školní. **Podle způsobu organizace projektu** se mohou vytvářet projekty jednopředmětové, v rámci příbuzných předmětů v jedné vzdělávací oblasti, v rámci blízkých předmětů z různých vzdělávacích oblastí a projekty nepředmětové respektující průřezová témata RVP ZV. Dalším kritériem pro rozdělení

³³Grecmanová, Urbanovská, 1997, s. 42.

³⁴Grecmanová, Urbanovská, 1997, s. 44.

projektů jsou **informační zdroje projektu**, které dělí projekty na volné (materiál si žák zajistí sám), vázané (materiál je poskytnut učitelem) a kombinace obou typů (základní materiál žák obdrží a libovolně ho rozšiřuje).³⁵

³⁵Kratochvílová, 2006, s. 45-47.

2 Mezipředmětové vztahy v kurikulárních dokumentech

V této kapitole se budeme věnovat vymezení mezipředmětových vztahů v základních kurikulárních a programových dokumentech pro Českou republiku, a tedy Strategii vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ a Rámcovému vzdělávacímu programu pro základní vzdělání s účinností od 1. 9. 2023. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání je výchozím bodem v tvorbě školních vzdělávacích programů, které si každá škola vytváří sama, a proto se v této kapitole těmto programům věnovat nebudeme.

2.1 Mezipředmětové vztahy ve Strategii vzdělávací politiky ČR do roku 2030+

Dokument Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ (dále jen Strategie 2030+) je zaměřen na podporu vzdělávání v České republice od roku 2020 až do roku 2030 a dále. Usiluje hlavně o modernizaci a zefektivnění vzdělávacího procesu. Skládá se celkem z 5 základních strategických linií, avšak našeho tématu, mezipředmětových vztahů, se nejvíce týká Strategická linie 1: Proměna obsahu, způsobů a hodnocení vzdělávání. V této linii autoři uvádí několik změn, které jsou potřebné k naplnění cílů dokumentu Strategie 2030+, např. provést revizi vzdělávacích programů, aby bylo definováno jádrové a rozvíjející učivo, nebo podpořit principy sdílení, které se bude týkat profesního sdílení pedagogů, protože spolupráce mezi pedagogy z různých škol napomáhá profesnímu zdokonalování pedagogů, slouží jako motivace a pomáhá překonávat překážky. Další změnou je očekávané snížení objemu učiva, které by žákům mohlo zajistit hlubší porozumění tématu a jeho chápání v širších souvislostech, což značně podporuje princip interdisciplinarity.³⁶

Strategie 2030+ usiluje o četnější zastoupení projektové a badatelské výuky ve školách. Modernizovaný obsah kurikula bude klást důraz na propojování jednotlivých disciplín zejména z oblasti přírodních věd a matematiky, díky kterému se rozvine kritické myšlení žáků. Jednou z vizí tohoto dokumentu je také realizace výuky mimo školu a

³⁶Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+, 2020, online, s. 27-29.

navštěvování institucí, které mohou žákům poskytnout propojení vzdělávacích oblastí s jejich reálným životem a žáci tak mohou získat praktické zkušenosti.³⁷

S jedním ze základních principů interdisciplinarity však tato strategie nesouzní, a to s principem rovnosti všech předmětů. Strategii 2030+ předpokládá, že: *„očekávané výstupy RVP ZV budou definovány pro uzlové body ve 3., 5., 7. a 9. ročníku. V 5. a 9. ročníku budou výstupy závazné, ve 3. a 7. ročníku budou závazné pouze výstupy z českého jazyka a literatury, matematiky a cizího jazyka. Ostatní výstupy v těchto uzlových bodech budou doporučené.“*³⁸

2.2 Mezipředmětové vztahy v RVP ZV

V současné podobě Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělání (dále jen RVP ZV) je uvedeno, že: *„pojetí základního vzdělávání na 2. stupni je budováno na širokém rozvoji zájmů žáků, na vyšších učebních možnostech žáků a na provázanosti vzdělávání a života školy se životem mimo školu. To umožňuje využít náročnější metody práce i nové zdroje a způsoby poznávání, zadávat komplexnější a dlouhodobější úkoly či projekty a přenášet na žáky větší odpovědnost ve vzdělávání i v organizaci života školy.“*³⁹

Obsah učiva je v RVP ZV rozdělen do jednotlivých tematických okruhů a je označován jako prostředek k dosažení očekávaných výstupů, které RVP ZV obsahuje. Toto učivo je dále doporučeno školám a určeno k dalšímu rozpracování (do ročníků, delších úseků), aby byl zaručen rozvoj klíčových kompetencí. Až teprve když je učivo zaneseno do školního vzdělávacího programu (dále jen ŠVP), stává se závazným pro plnění. Rozdělení obsahu učiva do tematických okruhů podporuje princip interdisciplinarity, protože: *„z jednoho vzdělávacího oboru může být vytvořen jeden vyučovací předmět nebo více vyučovacích předmětů, případně může vyučovací předmět vzniknout integrací vzdělávacího obsahu více vzdělávacích oborů (integrováný vyučovací předmět). RVP ZV umožňuje propojení (integraci) vzdělávacího obsahu na úrovni témat, tematických okruhů, případně vzdělávacích oborů. Integrace vzdělávacího obsahu musí respektovat logiku*

³⁷Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+, 2020, online s. 26.

³⁸Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+, 2020, online, s. 27.

³⁹Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2023, online. s. 8.

výstavby jednotlivých vzdělávacích oborů. Základní podmínkou funkční integrace je kvalifikovaný učitel.“⁴⁰

Při tvorbě ŠVP spolu učitelé musí komunikovat, spolupracovat a záměrem je i to, aby propojovali témata, která jsou společná jednotlivým vzdělávacím oborům a posilovali nadpředmětový přístup ke vzdělávání. RVP ZV tedy učitele nijak nelimituje svým rozdělením do jednotlivých tematických okruhů.⁴¹

V RVP ZV se setkáváme s pojmem průřezová témata, což jsou: „...okruhy aktuálních problémů současného světa a stávají se významnou a nedílnou součástí základního vzdělávání ... vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot.“⁴² Průřezová témata nám nabízejí možnosti, jak uplatňovat mezipředmětové vztahy, protože „*Tematické okruhy průřezových témat procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a umožňují propojení vzdělávacích obsahů oborů. Tím přispívají ke komplexnosti vzdělávání žáků a pozitivně ovlivňují proces utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků. Žáci dostávají možnost utvářet si integrovaný pohled na danou problematiku a uplatňovat širší spektrum dovedností.*“⁴³ Jsou povinnou složkou základního vzdělání, tzn. každá základní škola musí do výuky prvního i druhého stupně začlenit všechna průřezová témata, avšak nemusí být realizována v každém ročníku. Průřezových témat je v RVP ZV celkem 6, a to: osobnostní a sociální výchova, výchova demokratického občana, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní výchova, environmentální výchova, mediální výchova.⁴⁴

Jedním z několika principů RVP ZV je totiž snaha o maximální podporu komplexního přístupu ve vzdělávacím obsahu: „*včetně možnosti jeho vhodného propojování, a předpokládá volbu různých vzdělávacích postupů, odlišných metod, forem výuky a využití všech podpůrných opatření ve shodě s individuálními potřebami žáků.*“⁴⁵

⁴⁰Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2023, online, s. 15.

⁴¹Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2023, online, s. 15.

⁴²Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2023, online, s. 125.

⁴³Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2023, online, s. 125.

⁴⁴Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2023, online, s. 125.

⁴⁵ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2023, online, s. 6.

3 Mezipředmětové vztahy a výuka cizích jazyků

Jazykové předměty se jeví jako ideální příležitost pro realizaci mezipředmětových vztahů, protože poměrně snadno můžeme ve výuce kombinovat témata z dalších předmětů, jako např.: zeměpisu, dějepisu, kultury nebo ICT. Jedním z cílů výuky cizích jazyků je totiž i seznámení žáků se zemí, ve které se daným jazykem hovoří, dále porozumění její kultuře a v neposlední řadě rozvoj komunikačních dovedností.

V této kapitole se budeme věnovat mezipředmětovým vztahům v jednotlivých ŠVP a učebnicích. Výsledky výzkumných šetření ukazují, že interdisciplinarita je jak v ŠVP, tak v učebnicích pojímána různě. Zmíníme také, jak souvisí interdisciplinární přístup s hlavním výukovým cílem cizojazyčných předmětů, a to s interkulturní komunikační kompetencí.

3.1 Interdisciplinarita v ŠVP českých škol

Téma mezipředmětových vztahů se do ŠVP českých škol dostalo ať už ve větší či menší míře. Pojetí zpracování interdisciplinárního přístupu se však v jednotlivých ŠVP liší. Některé školy chtějí využívat mezipředmětové vztahy jako jednu z výchovných a vzdělávacích strategií, které pomáhají rozvíjet klíčové kompetence a v charakteristikách předmětů se objevují konkrétní mezipředmětové přesahy. Jiné školy ve svých ŠVP ještě nemají tak podrobně mezipředmětové vztahy propracované, ale jedná se alespoň o náznak oblastí, které by se mohly efektivně propojovat.

Podle Uličné se cizí jazyky jeví jako nejpřirozenější prostředí pro realizaci mezipředmětových vztahů. Důvodem je rozvoj interkulturní komunikační kompetence, jenž je hlavním cílem výuky jakéhokoliv cizího jazyka. V některých ŠVP se můžeme setkat s realizací mezipředmětových vztahů pomocí metody CLIL, kterou jsme již zmínili výše. Ve všech ŠVP byl samozřejmě rozpracován předmět anglický jazyk, který je povinným předmětem na základních školách i gymnáziích. Ostatní jazyky se v jednotlivých ŠVP lišily z důvodu jejich postavení jako druhých cizích jazyků.⁴⁶

⁴⁶Uličná, 2021, s. 33.

V publikaci *Interdisciplinarita ve výuce jazyků* v kapitole 4.3 Výsledky – kvantitativní pohled se autorky Červinková Poesová, Skopečková a Uličná věnovaly mezipředmětovým vztahům ve výuce anglického jazyka. Výsledky výzkumu ukázaly, že anglický jazyk bývá nejčastěji propojován s oblastí Člověk a příroda, respektive zeměpis a přírodopis, dále pak s oblastí Člověk a společnost, respektive dějepis a výchova k občanství. Naopak předměty jako fyzika, IT, nebo tělesná výchova nepatří mezi často propojované předměty s anglickým jazykem. Pomyslné prvenství zeměpisu je zapříčiněné výukou reálií a kultury anglicky mluvících zemí. Výzkum ukázal, že průřezová témata mají své místo i ve výuce anglického jazyka, respektive Výchova k myšlení v globálních souvislostech a Osobnostní a sociální výchova, které se ukázaly jako nejčastěji propojované.⁴⁷

Jednotlivé ŠVP se lišily také tím, že v některých převládaly přesahy mezi předměty a průřezovými tématy a v jiných zase přesahy mezi jednotlivými předměty, což komentovala i Nečasová v publikaci *Interdisciplinarita ve výuce jazyků* v kapitole 6.2.3 Shrnutí výzkumu a jeho další směřování: „*Ve všech případech jsou uvedeny mezipředmětové přesahy a vazby u průřezových témat, méně již u konkrétních předmětů. Minimálně byly u mezipředmětových vztahů uváděny konkrétní příklady, jak lze propojit výuku němčiny a dalších předmětů.*“⁴⁸

Kapitola 6.2.2 Výsledky výzkumného šetření a analýza dat z výše uvedené publikace přinesla výsledky, že u německého jazyka je nejvyšší četnost propojení s českým jazykem a zeměpisem. Na opačném pólu stojí předměty jako výtvarná výchova, fyzika, matematika. Z průřezových témat se na pomyslném prvním místě umístila Osobnostní a sociální výchova.⁴⁹

ŠVP obsahující ruský jazyk analyzovali autoři Rozboudová a Konečný a v kapitole 7.2.2 Výsledky analýzy ŠVP ve výše uvedené publikaci konstatovali, že jasně převládá propojení ruského jazyka s českým jazykem a zeměpisem, dále pak s dějepisem a ZSV. Menší četnost propojování je u výtvarné výchovy, hudební výchovy nebo biologie. Časté propojování s českým jazykem si můžeme vysvětlit tím, že oba jazyky jsou jazyky

⁴⁷Červinková Poesová, Skopečková, Uličná, 2021, s. 39

⁴⁸Nečasová, 2021, s. 69.

⁴⁹Nečasová, 2021, s. 67.

slovanské a jsou si velmi blízké – gramatika, slovní zásoba. Žáci učící se ruskému jazyku mohou využívat znalostí z českého jazyka i při výuce slohových útvarů, či znalostí ze světové literatury při výuce ruských reálií.⁵⁰

3.2 Interdisciplinarita v učebnicích cizích jazyků

Významným faktorem, který ovlivňuje celou výuku cizích jazyků, je bezesporu učebnice, která může rozvoji mezipředmětových vztahů napomáhat – náměty pro propojování témat. V některých případech nám ale může spíše uškodit, protože máme jasně dané, co máme vyučovat a nenecháváme prostor naší fantazii, abychom se zamysleli nad tím, s čím bychom mohli dané téma propojit. V některých učebnicích už se interdisciplinární přístup objevil, ale v některých bohužel ne. Je tedy hlavně na učiteli, jak danou výuku pojme a nakolik se otevře mezipředmětovým vztahům.

Klinka, který analyzoval učebnice pro francouzský jazyk optikou mezipředmětových vztahů a interdisciplinárního přístupu, vyvodil závěr, že: *„nejdůsledněji je uplatněn v případech, v nichž autoři usilují, ať záměrně, či funkčně, o rovnováhu mezi jazykem jako předmětem studia oboru francouzský jazyk a jako prostředkem komunikace v rámci učiva jiného vzdělávacího oboru.“*⁵¹

Nečasová se věnovala analýze učebnic pro německý jazyk a konstatovala, že opět existují rozdíly v závislosti na autorech učebnic, ale většina se shoduje ve využití mezipředmětových vztahů jako nástroj motivace, což je samozřejmě pro výuku cizího jazyka také důležité.⁵²

Učebnice cizích jazyků se liší také tím, jakým způsobem je žákům předkládán odkaz na jiné předměty – explicitně či implicitně. Na tuto oblast se zaměřili ve svém výzkumu Rozboudová a Konečný, kteří zjistili, že převažuje implicitní způsob zadání a pouze v jednom učebnicovém souboru je po žácích explicitně požadováno, aby si uvědomili využití znalostí a dovedností z jiného předmětu.⁵³

⁵⁰Rozboudová, Konečný, 2021, s. 77-78.

⁵¹Klinka, 2021, s. 61.

⁵²Nečasová, 2021, s. 73.

⁵³Rozboudová, Konečný, 2021, s. 79.

Většina učebnic cizích jazyků využívá již nabytých dovedností a znalostí z anglického jazyka a snaží se žákům napomoci při osvojování jazykových znalostí a dovedností dalšího jazyka. Úlohy založené na tomto principu jsou dalším příkladem mezipředmětových vztahů.

Některé učebnicové soubory nabízejí ke svým papírovým podobám i interaktivní verze či dokonce aplikace, např. WordTrainer od nakladatelství FRAUS, což se dá považovat za mezipředmětové propojení jazyka a informatiky.

Společným znakem pro několik učebnicových souborů je uspořádání stránky a případné umístění návrhů na mezipředmětové vztahy či projekty, které bývá na lištách na okrajích stránek. Přitom jestliže má být interdisciplinární přístup stěžejním pro výuku cizího jazyka, měly by být podněty k mezipředmětovým vztahům umístěny na viditelných místech, kde bývá často obsáhle vysvětlovaná gramatika či jiný jazykový jev. Protože to, co je drobným písmem na okraji stránky, žáci i učitelé často vůbec neregistrují.

3.3 Interdisciplinarita a rozvíjení interkulturní komunikační kompetence

Pojem interdisciplinarita úzce souvisí s pojmem interkulturalita a oba: „*nejsou pouze obsahem či přístupem, jsou zejména cílem, který se jeví jako jediný možný. Jejich opak by znamenal roztržičnost, zahleděnost do sebe, ztrátu kontaktu – a ve výsledku by přinesl ochuzení či přímo hrozbu.*“⁵⁴

Podle Zerzové je osvojování interkulturní komunikační kompetence (dále jen IKK) klíčové, protože nám umožňuje efektivně komunikovat v dané kultuře. IKK nás učí tomu, že ke komunikaci není potřeba jen znát jazyk, ale je také potřeba znát sociokulturní kontext daného státu, v němž se hovoří vyučovaným jazykem.⁵⁵

Zerzová ve své publikaci představuje kulturu jako ledovec, který demonstruje fakt, že určitá část ledovce je skryta pod hladinou a není člověkem na první pohled viditelná. Jedná se o jeden z neznámějších modelů kultury, který ukazuje zmíněnou viditelnost a

⁵⁴Klinka, Rozboudová, Uličná, 2021, online, s. 67.

⁵⁵Zerzová, 2012, online, s. 9.

neviditelnost jednotlivých elementů kultury. Schéma nám říká, že paradoxně okem neviditelná část kultury tvoří základ pro část viditelnou. Jako příklad viditelné části ledovce můžeme uvést např.: literaturu, hudbu, umění, oděv. V neviditelné části pak zůstávají např.: přístupy k řešení problémů, mimika, konverzační vzorce v různých sociálních kontextech, projevy emocí, míra sociální interakce, vztah k práci, ideály řídící výchovu dětí, význam gest, vzorce chování. Viditelné prvky kultury můžeme také označit jako „Big-C Culture“ a ty neviditelné jako „Small-c culture“.⁵⁶

Ve výuce cizích jazyků bychom měli dbát zejména na představení „neviditelné části ledovce“, protože ta je pro komunikaci mnohem důležitější než fakta z „viditelné části ledovce“. Rozvíjení IKK závisí především na učiteli a je opět na něm, jak moc se bude IKK ve svých hodinách zabývat. Ideální učitel cizího jazyka by tedy měl být vybaven nejen odbornou kvalifikací, ale také kulturo-sociologickými znalostmi, které se dají nejlépe získat pobytem v dané zemi. IKK se jeví jako hlavní cíl cizojazyčné výuky zejména proto, že kultura a jazyk dané země jsou spolu neodmyslitelně spjaty a interdisciplinární přístup ve výuce efektivně pomáhá rozvoji interkulturní komunikační kompetence. Právě vhodné zapojování mezipředmětových vztahů do výuky proto posiluje osvojování IKK a tím pádem naplňuje hlavní cíl výuky cizích jazyků.

⁵⁶Zerzová, 2012, online, s. 24-25.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Analýza ŠVP Jihočeského kraje s výukou ruského jazyka

4.1 Metodologie zpracování analýzy ŠVP

Předmětem zkoumání výskytu mezipředmětových vztahů ve výuce ruského jazyka byly jednotlivé školní vzdělávací programy základních a středních škol Jihočeského kraje. Konkrétně se jednalo o 21 ŠVP základních škol a 6 ŠVP středních škol. Kritériem pro výběr těchto škol bylo zpřístupnění ŠVP na webových stránkách škol. Cílem výzkumu bylo zjistit, v kolika ŠVP jsou formulované mezipředmětové vztahy a případně jakým způsobem. Jednotlivé ŠVP jsme zkoumali celkem ze 4 hledisek: výskyt formulovaných mezipředmětových vztahů v obecných cílech ŠVP, výskyt formulovaných mezipředmětových vztahů v charakteristice předmětu ruský jazyk, výskyt formulovaných mezipředmětových vztahů ve vzdělávacích strategiích pro ruský jazyk a výskyt formulovaných mezipředmětových vztahů v popisu výstupů pro jednotlivé ročníky.

Každá z celkových 21 základních škol dostala v našem výzkumu označení od 1 do 21 a střední škola od 1 do 6.

Výsledky zkoumání jsme zaznamenali do 2 tabulek rozdělených podle druhu škol (ZŠ a SŠ). Každá tabulka obsahuje konkrétní počty týkající se zmínky o mezipředmětových vztazích v jednotlivých oblastech (viz odstavec výše).

Za zmínku o mezipředmětových vztazích jsme považovali všechna tvrzení, v nichž byla obsažena informace o propojování znalostí z jiných vzdělávacích oblastí, využívání mezioborových přesahů, integrace, či transferu. Hledali jsme všechna tvrzení zahrnující tato klíčová slova: mezipředmětové vztahy, přesah, propojování, souvislosti, mezioborový, transfer, integrace, prolínání.

Všechna zkoumaná ŠVP obsahovala zvláštní odstavec věnovaný průřezovým tématům, jejich způsobu realizace a zapojení do výuky. Zmínky o průřezových tématech jsme však do shrnujících tabulek nezahrnovali, a nejsou tedy součástí tabulek.

4.2 Mezipředmětové vztahy v ŠVP pro ZŠ – výsledky

Formulované mezipředmětové vztahy v ŠVP ZŠ		
Oblast ŠVP	Počet výskytu	Konkrétní školy
V obecných cílech ŠVP	4	ZŠ 1, ZŠ 8, ZŠ 18, ZŠ 19
V charakteristice předmětu RJ	2	ZŠ 20, ZŠ 21
Ve vzdělávacích strategiích pro RJ	4	ZŠ 7, ZŠ 10, ZŠ 12, ZŠ 14
V popisu výstupů pro jednotlivé ročníky	4	ZŠ 8, ZŠ 9, ZŠ 16, ZŠ 18

Celkem se mezipředmětové vztahy objevily ve 12 ŠVP z celkových 21 analyzovaných ŠVP. V 10 ŠVP se objevily pouze na jednom místě (ZŠ 1, ZŠ 7, ZŠ 9, ZŠ 10, ZŠ 12, ZŠ 14, ZŠ 16, ZŠ 19, ZŠ 20, ZŠ 21) a naopak ve zbylých 2 jsme o mezipředmětových vztazích mohli číst na minimálně 2 místech (ZŠ 8 a ZŠ 18). ZŠ 8 i ZŠ 18 zařadily mezipředmětové vztahy ve svých ŠVP jednak do obecných cílů ŠVP, jednak do popisu výstupů pro jednotlivé ročníky v rámci ruského jazyka. Ve zbylých 9 ŠVP se mezipředmětové vztahy neobjevily v žádné části. Níže jsou vyhodnoceny ŠVP dle jednotlivých kritérií.

4.2.1 Mezipředmětové vztahy v obecných cílech ŠVP pro ZŠ

Ve všech čtyřech zmíněných případech, kde jsme identifikovali formulované mezipředmětové vztahy v obecných cílech ŠVP (ZŠ 1, ZŠ 8, ZŠ 18 i ZŠ 19), se však ani v jednom případě neobjevily také v charakteristice předmětu. Mezipředmětové vztahy tedy autoři ŠVP hned v úvodu deklarovali, ale nejsou podle výsledků realizovány v učivu ruského jazyka. Tyto již zmíněné ZŠ se nezmínily o mezipředmětových vztazích ani ve vzdělávacích strategiích pro RJ. Ve dvou případech, konkrétně ZŠ 8 a ZŠ 18, byly mezipředmětové vztahy deklarovány v úvodu a také v popisech výstupů pro jednotlivé ročníky. ZŠ 1 uvedla v obecných cílech ŠVP toto: „*uvádění věcí do souvislosti - propojování poznatků z různých vzdělávacích oblastí do širších celků a na základě toho si*

vytvářet komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy“ (ŠVP ZŠ 1, s. 11). Autoři ŠVP ZŠ 8 uvedli ve stejné oblasti toto: „...uplatňování mezipředmětových vztahů. Vedeme žáky k uvádění věci do souvislostí, k propojování poznatků do širších celků“ (ŠVP ZŠ 8, s. 12). ZŠ 18 ve svém ŠVP deklarovala uplatňování mezipředmětových vztahů tímto způsobem: „Předkládáme žákům k řešení úkoly, které vyžadují propojení znalostí z více vyučovacích předmětů a praktických dovedností z různých oblastí lidské činnosti a proto i více přístupů k vyřešení“ (ŠVP ZŠ 18, s. 8). Poslední zmíněná ZŠ 19 ve svém ŠVP uvedla toto: „Snažíme se, aby žáci propojovali získané poznatky do širších celků a uvědomovali si mezioborové souvislosti“ (ŠVP ZŠ 19, s. 12).

4.2.2 Mezipředmětové vztahy v charakteristice předmětu (ZŠ)

Pouze ve dvou případech, konkrétně ZŠ 20 a ZŠ 21, se objevily mezipředmětové vztahy v charakteristice předmětu. V jednom případě (ZŠ 20) byly mezipředmětové vztahy formulovány tímto způsobem: „Části vzdělávacího obsahu předmětu Ruský jazyk se prolínají s dalšími předměty (zejména zeměpisem)“ (ŠVP ZŠ 20, s. 97). Druhá škola (ZŠ 21) zařazuje mezipředmětové vztahy na základě transferu: „Transfer- schopnost aplikace z jedné situace do druhé (např. podobnost Čj – Rj)“ (ŠVP ZŠ 21, s. 74).

4.2.3 Mezipředmětové vztahy ve vzdělávacích strategiích pro RJ (ZŠ)

Celkem ve čtyřech případech jsme identifikovali mezipředmětové vztahy ve vzdělávacích strategiích pro ruský jazyk. Ani v jednom z těchto případů se však mezipředmětové vztahy neobjevují v charakteristice předmětu RJ. V ŠVP ZŠ 7 bylo popsáno využívání mezipředmětových vztahů takto: „Škola postupně vytváří systém výuky, ve kterém se snažíme smysluplně prolínat učivo jednotlivých předmětů tak, aby základní vědomosti získané v jedné oblasti pomohly k nabytí nové vědomosti v jiné oblasti“ (ŠVP ZŠ 7, s. 6). Další ZŠ 10 uvedla konkrétně toto: „Žák vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě – operuje s obecně užívanými termíny, znaky a

symboly, uvádí věci do souvislosti, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy“ (ŠVP ZŠ 10, s. 9). Takto bylo popsáno využívání mezipředmětových vztahů i v ŠVP ZŠ 12. ZŠ 14 uvedla následující: *„Pomáháme využívat poznatky z různých vzdělávacích oblastí, rozpoznávat mezipředmětové vztahy“* (ŠVP ZŠ 14, s. 8).

4.2.4 Mezipředmětové vztahy v popisu výstupů pro jednotlivé ročníky (ZŠ)

Konkrétní mezipředmětové vztahy v popisu výstupů pro jednotlivé ročníky byly popsány celkem ve čtyřech případech. Ve dvou případech se jednalo pouze o konkrétní vyučovací předměty, se kterými je výuka ruského jazyka propojována. ZŠ 8 uvedla ve výstupech pro 7. ročník tyto předměty: *„Z, ČJ, OV, HV, pro 8. ročník HV, Z, ČJ a pro 9. ročník VkZ, D, Z“* (ŠVP ZŠ 8, s. 316-321). V ZŠ 16 se vyučuje ruský jazyk pouze v 8. ročníku, kde uvedli předměty *„D, Z, M, OV,“* a 9. ročníku, ve kterém využívají mezioborový přesah s předměty, jako jsou *„TV, HV, VV, OV, Z, D, ČJ“* (ŠVP ZŠ 16, s. 1). Zbývající 2 školy uvedly mimo vyučovacího předmětu ještě konkrétní oblast výuky. ZŠ 9 uvedla v popisu výstupů pro všechny tři ročníky stejné předměty a oblasti, a to: *„ČJ – odpovídající učivo gramatiky, srovnání a odlišnosti, Z – reálie“* (ŠVP ZŠ 9, s. 123-143). ZŠ 18 své využívání mezipředmětových vztahů definovala nejen podle předmětů a konkrétních oblastí, ale i podle oblastí ze kterých ve výuce ruského jazyka čerpají a do kterých předmětů se výuka ruského jazyka prolíná. V 7. ročníku využívají znalostí ze zeměpisu, konkrétně regionů světa. Ruština se naopak prolíná do českého jazyka, konkrétně učivo o vlastních jménech. Znalostí z ruštiny žáci využívají ještě v zeměpisu, konkrétně v učivu o rusky mluvících zemích. V 8. ročníku využívají žáci znalostí z: *„českého jazyka – literární text prozaický i poetický, práce se slovníkem, tvarosloví, nauka o tvoření, syntax, druhy vět, orientace v jednotlivých jazykových stylech, zeměpisu – východní Evropa – Rusko, a dějepisu – Petr Veliký, Kateřina II., carské Rusko“* (ŠVP ZŠ 18, s. 110-120). Znalosti z ruštiny naopak žáci využijí při informatice – elektronická pošta. V posledním 9. ročníku žáci využívají znalostí z: *„českého jazyka – literární text prozaický i poetický, práce se slovníkem, ruští spisovatelé, orientace v jednotlivých jazykových*

stylech, příslovích, dějepisu – druhá světová válka, perestrojka, občanské výchovy – svátky, tradice, zvyky, informatice – e-mail adresy, bankomaty“ (ŠVP ZŠ 18, s. 110-120). Předmětem, do kterého se znalosti a dovednosti ruského jazyka prolínají, je český jazyk – psaní dopisů.

4.3 Mezipředmětové vztahy v ŠVP pro SŠ – výsledky

Formulované mezipředmětové vztahy v ŠVP SŠ	
V obecných cílech ŠVP	0
V charakteristice předmětu RJ	2
Ve vzdělávacích strategiích pro RJ	2
V popisu výstupů pro jednotlivé ročníky	0

Celkem se mezipředmětové vztahy objevily ve 4 ŠVP z celkových 6 analyzovaných ŠVP. Ve všech těchto ŠVP se objevily pouze na jednom místě (SŠ 1, SŠ 2, SŠ 3, SŠ 6). Ve zbylých dvou ŠVP se mezipředmětové vztahy neobjevily v žádné části. Níže jsou vyhodnoceny ŠVP dle jednotlivých kritérií.

4.3.1 Mezipředmětové vztahy v obecných cílech ŠVP pro SŠ

Ani jeden zkoumaný ŠVP středních škol a gymnázií neobsahoval informaci o využívání mezipředmětových vztahů.

Celkem ve dvou případech byly mezipředmětové vztahy zaznamenány v obecné charakteristice předmětu ruský jazyk, byť nebyly mezipředmětové vztahy deklarovány v obecných cílech ŠVP.

4.3.2 Mezipředmětové vztahy v charakteristice předmětu RJ (SŠ)

Pouze ve dvou případech z celkových šesti se objevily zmínky o využívání mezipředmětových vztahů v popisu předmětu ruský jazyk. Konkrétně to byla SŠ 3, která uvedla: „vedeme žáky k využívání mezipředmětových vztahů: geografie, český jazyk a literatura, konverzace v ruském jazyce“ (ŠVP SŠ3, s. 87). SŠ 6 mezipředmětové vztahy zařadila takto pouze výčtem předmětů: „mezipředmětové vztahy – český jazyk a literatura, dějepis, hospodářský zeměpis, informační technologie, základy společenských věd, občanská nauka, písemná a elektronická komunikace“ (ŠVP SŠ 6, s. 3).

4.3.3 Mezipředmětové vztahy ve vzdělávacích strategiích pro RJ (SŠ)

Celkem ve dvou případech z šesti se objevily mezipředmětové vztahy i ve vzdělávacích strategiích pro ruský jazyk. ŠVP SŠ 1 uvádí: „...rozvíjíme zejména učením v souvislostech, to znamená, že neučíme izolovaná data jednotlivých oborů, ale u dětí vytváříme ucelený obraz světa. Žákům jsou předkládány takové úkoly, jejichž řešení vyžaduje znalosti z více oborů lidské činnosti, resp. vzdělávacích oblastí, a tudíž i více přístupů k řešení“ (ŠVP SŠ 1, s. 15).

V ŠVP SŠ 2 se naopak psalo toto: „...učitelé podporují řešení problémů s mezioborovým přesahem“ (ŠVP SŠ 2, s. 11).

4.3.4 Mezipředmětové vztahy v popisu výstupů pro jednotlivé ročníky (SŠ)

Žádná střední škola ani gymnázium neměly ve svých ŠVP popsané mezipředmětové vztahy ve výstupech pro jednotlivé ročníky.

4.4 Mezipředmětové vztahy v ŠVP – shrnutí

Analýzou prošlo celkem 27 ŠVP vybraných škol, v nichž se vyučuje ruský jazyk. Jednotlivé ŠVP byly zkoumány z hlediska realizace mezipředmětových vztahů ve výuce, a sice podle čtyř kritérií: výskyt formulovaných mezipředmětových vztahů v obecných cílech ŠVP, výskyt formulovaných mezipředmětových vztahů v charakteristice předmětu

ruský jazyk, výskyt formulovaných mezipředmětových vztahů ve vzdělávacích strategiích pro ruský jazyk a výskyt formulovaných mezipředmětových vztahů v popisu výstupů pro jednotlivé ročníky.

Celkem 12 základních škol z celkových 21 analyzovaných deklarovalo ve svých ŠVP realizaci mezipředmětových vztahů alespoň v jednom z námi uvedených kritérií. Pouze 2 ŠVP obsahovaly podrobnější popis realizace, a sice předmět a konkrétní učivo předmětu, s nímž vstupuje ruský jazyk do interdisciplinárního vztahu, např.: „*žáci využívají znalostí ze zeměpisu – východní Evropa – Rusko, a dějepisu – Petr Veliký, Kateřina II., carské Rusko; občanské výchovy – svátky, tradice, zvyky*“ (ŠVP ZŠ 18, s. 110-120). Jedním z výsledků bylo i to, že 2 ŠVP deklarovaly ve svých obecných cílech realizaci mezipředmětových vztahů, ale v popisu předmětu už zařazeny nebyly.

Celkem 4 střední školy z celkových 6 analyzovaných předložily ve svých ŠVP způsoby realizace mezipředmětových vztahů alespoň v jednom z námi uvedených kritérií. Ani jedna SŠ nedeklarovala realizaci mezipředmětových vztahů v obecných cílech ŠVP, byť např. v charakteristice předmětu se k mezipředmětovým vztahům některé SŠ vyjadřovaly. Nejčastěji byly uváděny pouze předměty, s nimiž jsou realizovány mezipředmětové vztahy, např.: „*mezipředmětové vztahy – český jazyk a literatura, dějepis, hospodářský zeměpis, informační technologie, základy společenských věd, občanská nauka, písemná a elektronická komunikace*“ (ŠVP SŠ 6, s. 3). Ani jedna SŠ neuvedla k předmětům jejich konkrétní oblasti učiva v popisu výstupů pro jednotlivé ročníky.

Výsledkem zkoumání byla i četnost výskytu daného vyučovacího předmětu v rámci mezipředmětových vztahů. Na ZŠ se ruský jazyk nejčastěji propojuje se zeměpisem a českým jazykem a literaturou, z nichž každý zaznamenal celkem 7 výskytů. Druhým nejčastějším předmětem pro realizaci mezipředmětových vztahů je na ZŠ dějepis. Velmi ojediněle byly zastoupeny i předměty jako občanská výchova, výtvarná výchova, hudební výchova či informatika.

V ŠVP středních škol také nejčastěji ruský jazyk propojuje se zeměpisem a českým jazykem a literaturou – oba po 2 výskytech. V této oblasti byly zmíněny i další předměty jako např.: dějepis, písemná a elektronická komunikace nebo základy společenských věd.

Považujeme za nedostatečné pouze uvedení daného předmětu, s nímž jsou realizovány mezipředmětové vztahy, protože tato informace není konkrétní a není jasné, jaké jednotlivé oblasti výuky jsou propojovány.

Přestože jsme měli k dispozici pouze malý vzorek dostupných ŠVP, můžeme konstatovat, že mezipředmětové vztahy se dle deklarovaných informací v ŠVP ve výuce ruského jazyka realizují pouze ojediněle. Výsledky analýzy nám ukázaly nedostatek, který mnohé ŠVP mají, a to sice absence koncepce práce s mezipředmětovými vztahy ve výuce. Ačkoliv se téma mezipředmětových vztahů dostává na půdě školství do popředí, jednotlivé školy ho buď ještě nezařadily do svých ŠVP, nebo tento přístup neakceptují.

Při učení se druhému cizímu jazyku (ruský jazyk, německý jazyk aj.) žák přirozeně používá mnohé strategie z učení se prvnímu cizímu jazyku (anglický jazyk), a tudíž jsme očekávali, že cizí jazyky budou vzájemně vstupovat do interdisciplinárního vztahu a interagovat mezi sebou. Tuto hypotézu však analýza nepotvrdila.

Výsledky analýzy vybraných ŠVP, v nichž absentuje výskyt mezipředmětových vztahů, neznamenají, že mezipředmětové vztahy ve výuce na těchto školách nejsou realizovány vůbec. Vždy záleží na přístupu konkrétního učitele, jak mezipředmětové vztahy realizuje a zda je tomuto stylu výuky nakloněn.

5 Pracovní listy na podporu mezipředmětových vztahů

Součástí této práce jsou návrhy pracovních listů zaměřených na podporu mezipředmětových vztahů ve výuce ruského jazyka.

5.1 Metodologie zpracování pracovních listů

Všechny pracovní listy jsou v souladu s tématy z učebnic *Снова класс 1 (A1)*, *Снова Класс 2 (A2)* a *Класс 3 (B1)*. Nejvíce pracovních listů je k učebnici *Класс 3* – celkem 5. K prvnímu dílu učebnicového souboru jsou zpracovány 3 pracovní listy a ke druhému dílu jsou také 3. Třetí díl má nejvíce pracovních listů hlavně z toho důvodu, že témata z tohoto dílu nejvíce vyzývají k zapojení mezipředmětových vztahů. Zároveň žáci na úrovni B1 mají už dostatek znalostí i z jiných předmětů, které se mohou ve výuce ruštiny propojovat.

Zadání pro úroveň B1 je kompletně v ruském jazyce. Pro úrovně A2 a A1 jsou zadání zpracována v českém jazyce z důvodu správného porozumění úlohám.

Jednotlivá témata pracovních listů jsou vybrána na základě jejich mezipředmětového potenciálu s ohledem na aktuální úroveň ruštiny. Záměrem bylo využít co nejvíce předmětů v kombinaci s ruským jazykem. V těchto pracovních listech byly využity tyto další předměty: zeměpis, dějepis, český jazyk a literatura, přírodopis, základy společenských věd, anglický jazyk, výtvarná výchova, hudební výchova, výchova ke zdraví a informatika.

Každý pracovní list je zařazený ke konkrétní lekci v učebnici podle jejího názvu. Pro každý list byla zohledňována slovní zásoba dané lekce v učebnici. Při vytváření pracovních listů byl kladen největší důraz na aktivní využívání znalostí z jiných předmětů – interdisciplinární přístup.

Každý pracovní list pro žáka zahrnuje i metodický list pro učitele, ve kterém jsou popsána jednotlivá cvičení, včetně úvodních, základních informací. Všechny pracovní listy jsou zpracovány podle fází výuky E-U-R, tedy evokace, uvědomění a reflexe. Součástí každého listu je sebehodnocení, které vypracovává každý žák individuálně.

5.2 Pracovní listy k učebnicovému souboru *Снова Класс/Класс*

Každý pracovní list je tvořen krátkým popisem pracovního listu pro učitele. Popis obsahuje: téma pracovního listu, dále předmět/y, se kterými je realizován mezipředmětový vztah, jazykovou úroveň, učebnicový díl, ze kterého jsme vycházeli, výukové cíle, které pracovní listy naplňují a následně komentář k jednotlivým cvičením včetně motivace a závěrečné reflexe.

Pracovní list 1: Ruština (jazyk)

Mezipředmětový přesah: zeměpis

Úroveň: A1

Učebnice: Снова класс1 – тема: «Мой класс»

Cíl:

- **Žák vyznačí na mapě Rusko.**
- **Žák odpoví na otázky týkající se textu.**
- **Žák vytvoří myšlenkovou mapu na téma Rusko.**

Motivace:

Učitel zahájí výuku otázkami: „Je ruština světový jazyk? Proč se chcete naučit rusky? Kde můžete ruštinu využít?“

Poté je na řadě cvičení č. 1 – žáci mohou nejprve tipovat a poté si ověřit správnost odpovědí pod QR kódem.

Cvičení č. 2

Žáci v tomto cvičení shromažďují své myšlenky do myšlenkové mapy (mohou česky). Poté následuje společný brainstorming ve třídě.

Cvičení č. 3

V tomto cvičení žáci uplatňují znalostí ze zeměpisu a jejich úkolem je zanést do mapy Rusko. Následně se žáci pokoušejí pojmenovat alespoň 3 sousedící státy. Žáci mohou pracovat ve dvojicích. Na konci cvičení učitel promítne mapu s názvy států a ukáže žákům všechny sousedící státy.

Cvičení č. 4

V dalším cvičení si žáci přečtou krátký text s informacemi o Rusku a mají za úkol podtrhnout informace, které jsou pro ně nové. Žáci čtou nejprve sami, potichu a poté společně ve třídě nahlas.

Cvičení č. 5

Toto cvičení navazuje na cvičení č. 4 – čtení s porozuměním. Žáci hledají odpovědi na otázky nejprve v textu a poté mohou využít internet. Následuje společná kontrola ve třídě.

Reflexe:

Žáci napíší 3 hashtagy k dnešní hodině a následně je sdělí celé třídě.

1. Kolik lidí na světě mluví rusky?

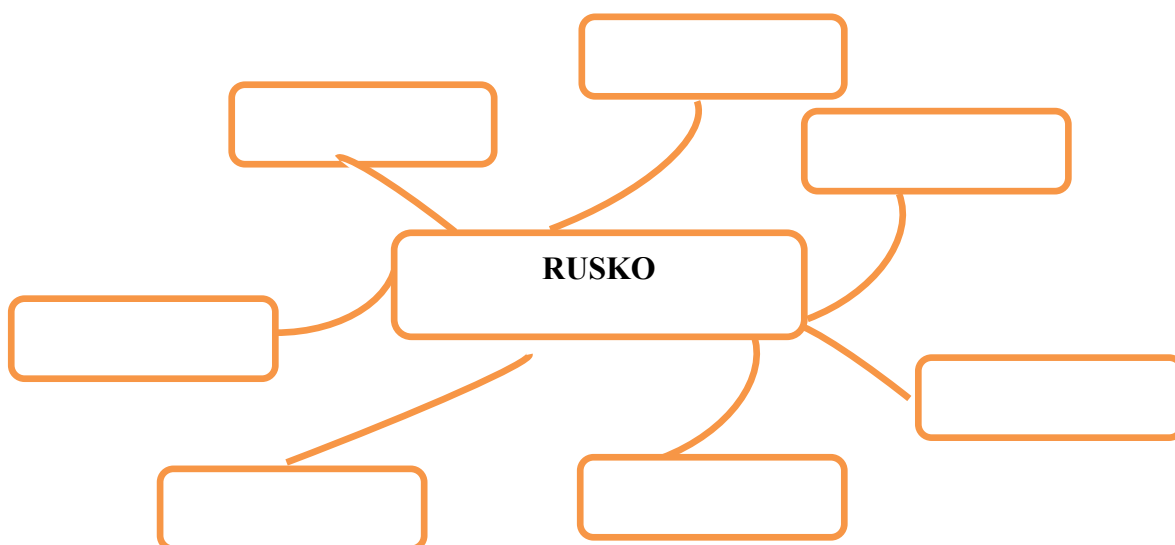
Kolik lidí na světě má ruštinu jako mateřský jazyk?

V jakých zemích je ruština úředním jazykem?

.....

2. Co se vám vybaví, když se řekne „Rusko“?

3. Vyznačte na mapě Rusko a zkuste doplnit názvy alespoň 3 sousedních států.

<https://www.majadesign.cz/Drevena-MAPA-S>

4. Přečtěte si text o Rusku a podtrhněte informace, které jsou pro vás nové.

Росси́я – са́мая бо́льшая страна́ в ми́ре. Столи́ца Росси́и - Москва́. Вто́рой по вели́чине го́род - Санкт-Петербу́рг. В Росси́и мно́го рек и озёр. Са́мое глубо́кое о́зеро - Байка́л. Са́мая дли́нная река́ –Лéна.

5. Odpovězte na otázky – odpovědi najdete v textu, nebo na internetu.

Odpovídejte rusky.

Jaké je hlavní město Ruska?

-

Jaké je nejhlubší jezero v Rusku?

-

Jakou měnu využívá Rusko?

-

Jak se jmenuje území v Rusku, kde teploty klesají až do -60 stupňů?

-

Kolik obyvatel žije v Rusku?

-

Sebehodnocení:

Napiš rusky 3 hashtagy k dnešní hodině.

#

Pracovní list 2: Státy

Mezipředmětový přesah: zeměpis

Úroveň: A1

Učebnice: **Снова класс1 – тема: «У нас новенькая»**

Cíl:

- **Žák vyjádří, který stát chce navštívit a proč.**
- **Žák vytvoří k danému státu klíčová slova.**
- **Žák seřadí státy podle rozlohy.**
- **Žák pojmenuje státy na mapě.**

Motivace:

Učitel zahájí výuku těmito otázkami „Cestujete? V jakých zemích jste byli? Kam byste se chtěli jednou podívat? Jak rusky řekneme Česko?“

Cvičení č. 1

Žáci na základě znalostí ze zeměpisu doplňují názvy vybraných zemí do mapy. Poté následují učitelovy otázky, zda žáci některou z těchto zemí navštívili, jaké jsou naše sousední státy, jak se jmenuje celý tento světadíl, který vidí žáci na mapě.

Poté učitel pokládá otázky, kdo žije v daných zemích, jakým jazykem se v těchto zemích mluví? Odpovědi může zaznamenávat na tabuli do tabulky, která žákům poslouží jako základní schéma.

Cvičení č. 2

V tomto cvičení žáci na základě mapy seřadí státy podle rozlohy od největšího po nejmenší. Výsledný žebříček si žáci sdělí hromadně ve třídě. Následuje žákův odhad, na jakém místě se podle rozlohy nachází Česká republika. Odpověď žáci najdou pod QR kódem.

Cvičení č. 3

Ve třetím cvičení si žáci zahrají „cestovatelské BINGO“. Učitel vysvětlí žákům pravidla a žáci se ve třídě pohybují se svým pracovním listem. Výherce na konci hry odprezentuje své BINGO.

Cvičení č. 4

V tomto cvičení žáci podle vzorové věty „Я хочу поехать в....., потому что“ diskutují se svým spolužákem o tom, jakou zemi by chtěli navštívit a proč. Učitel žáky upozorní na to, že v této frázi musí doplnit název země ve 4. pádu, tedy s koncovkou -ию, -у.

Cvičení č. 5

Žáci na základě hashtagových charakteristik jednotlivých států doplňují jejich názvy. Žáci mohou používat online překladač. Následuje společná kontrola ve třídě.

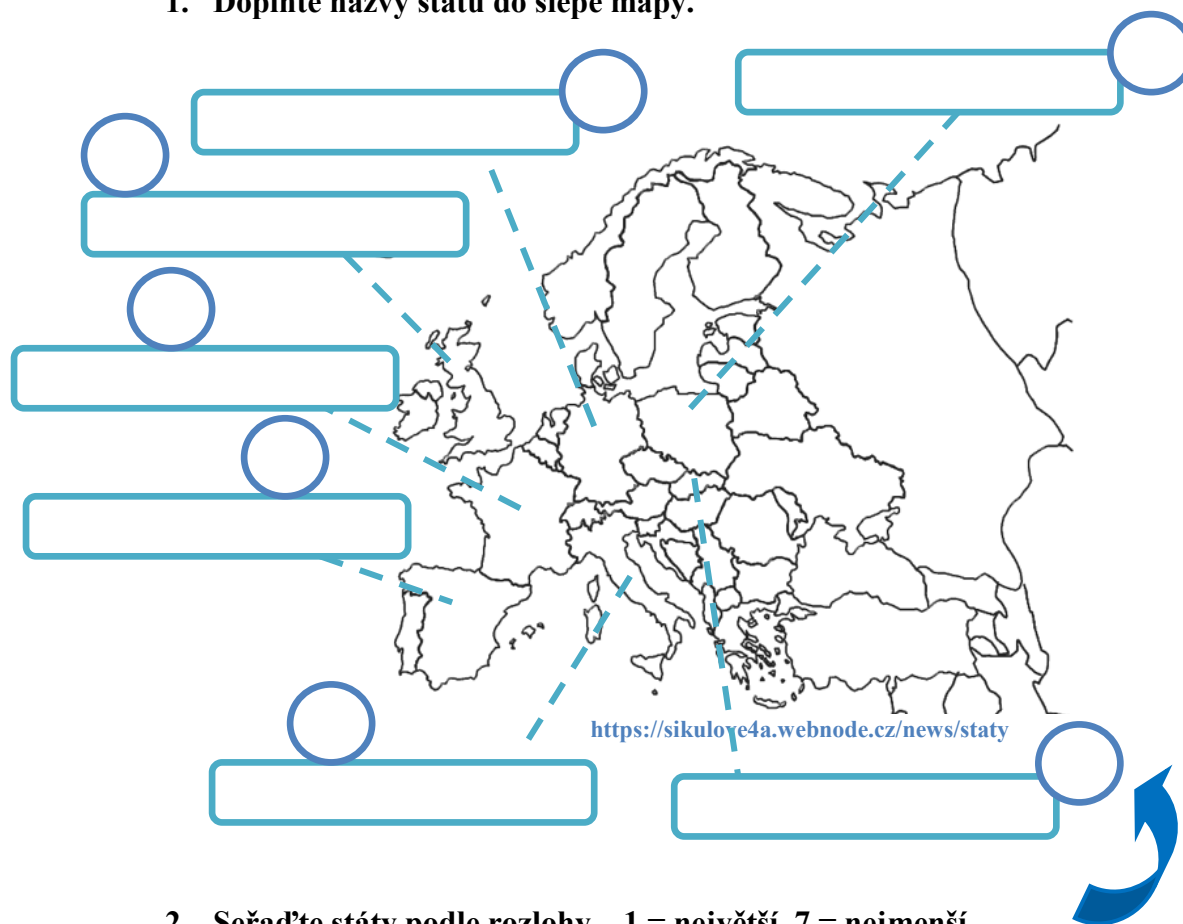
Cvičení č. 6

V šestém cvičení žáci po vzoru předchozího cvičení vytvářejí hashtagy k dalším státům, které si vybrali. Poté si své výtvary žáci prezentují ve dvojicích.

Reflexe:

Sebehodnocení formou 2 komentáře a 2 otázky k dnešní hodině, které vyplňuje každý žák sám.

1. Doplňte názvy států do slepé mapy.

2. Seřadte státy podle rozlohy – 1 = největší, 7 = nejmenší.

Na kolikátém místě se podle tebe nachází Česko v žebříčku evropských zemích?

3. Zahrajte si cestovatelské BINGO! Hledejte ve třídě spolužáky, kteří navštívili danou zemi. Vyhrává ten, kdo bude mít tabulku vyplněnou jako první.

Италия	Германия	Словакия
Испания	Польша	Франция
Англия	Австрия	Венгрия
Украина	Бельгия	Греция

4. Kterou zemi bys rád navštívil a proč?

Я хочу поехать в
.....ию/у, потому что

5. Napište k hashtagům názvy států.

#фламенко #РеалМадрид #Барселона	#мода #вино #Париж	#колбаса #БМВ #Берлин
#пицца #паста #Рим	#чай #БигБен #Лондон	
#ВысокиеТатры #галушки #Братислава	#Балтийскоеморе #пирожки #Варшава	

6. Vyber si další 3 státy a vytvoř k nim podobné hashtagy.

# # #	# # #	# # #

Sebehodnocení:

Napiš 2 komentáře a 2 otázky k dnešní hodině.

<u>komentář</u>	<u>otázka</u>

Pracovní list 3: Nakupování

Mezipředmětový přesah: anglický jazyk

Úroveň: A1

Učebnice: Снова класс1 – тема: «Где купить?»

Cíl:

- **Žák sehraje rozhovor na téma nakupování a využije novou slovní zásobu.**
- **Žák přiřadí měnu k daným státům.**
- **Žák spojí ruské a anglické překlady slov.**

Motivace:

Křížovka ve cvičení č. 1, z jejíž tajenky žáci zjistí téma dnešní hodiny – nakupování (шопинг). Potom následuje diskuze, zda mají žáci rádi nakupování, v jakých obchodech nakupují nejradši, jakou věc si koupili naposledy.

Cvičení č. 2

V tomto cvičení žáci využívají znalostí z angličtiny a spojují anglická slovíčka s těmi ruskými. Následně k ruským slovíčkům doplní české překlady. Učitel v tomto cvičení zdůrazňuje, že anglická slova pronikají nejen do češtiny, ale i do ruštiny a dalších jazyků. Žáci poté mohou vymýšlet další slova, která jsou v angličtině i ruštině podobná.

Cvičení č. 3

Ve třetím cvičení si žáci přečtou rozhovor a dokončí jeho závěr – rozloučení, poděkování. Učitel po přečtení může pokládat otázky na porozumění textu. Následně žáci zodpoví otázky týkající se převodu měn. Na internetu si vyhledají aktuální kurzy měn a poté částku převedou.

Cvičení č. 4

Další cvičení se věnuje konkrétním měnám – rubl, libra, koruna. Žáci nejprve pojmenují jednotlivé měny podle jejich symbolů a poté ve dvojicích diskutují nad tím, v jakých zemích se danou měnou platí. Následně se zamyslí, jaké další měny znají a kde se s nimi platí, případně, která měna je nejrozšířenější.

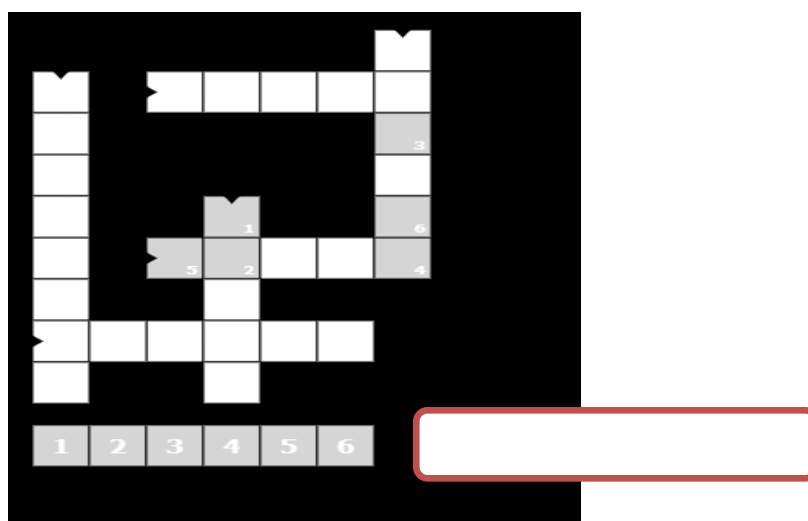
Cvičení č. 5

V tomto cvičení žáci ve dvojicích sehraji podobný rozhovor, jako byl ve cvičení č. 3 s tím, že si představují, že si jdou koupit jednu věc z nově naučených slovíček (2. cvičení). V závěru hodiny mohou žáci své rozhovory představit celé třídě.

Reflexe:

Žáci napíší 2 nová slovíčka z dnešní hodiny a 1 větu, ve které shrnou dnešní hodinu.

1. Vyluštěte křížovku a přeložte tajenku.

2. Spojte ruské a anglické názvy a doplňte česká pojmenování.

crop top	кардиган	-
jeans	свитер	-
tunic	кроп-топ	-
sweater	джинсы	-
bomber	туника	-
cardigan	бомбер	-

3. Прочтёте si rozhovor a dokončete ho.

Продавец: Здравствуйте! Могу я вам помочь?

Покупатель: Здравствуйте! Я ищу новый кроп-топ.

Продавец: Какого цвета вы хотите?

Покупатель: Я люблю голубой цвет.

Продавец: Вот, пожалуйста. Ещё что-нибудь?

Покупатель: Нет, спасибо. Сколько это стоит?

Продавец: Пятьсот рублей.

Покупатель: Хорошо, вот деньги.

Продавец:

Покупатель:

- Kolik **korun českých** by stál crop top?
- Kolik **liber** by stál crop top?

Najděte na internetu
aktuální kurz.

4. Pojmenujte dané měny a do rámečku napište státy, ve kterých se jimi platí.

₪

£

Kč

.....

.....

.....

Jaké další měny znáte?
A kde se jimi platí?

5. Sehrajte ve dvojicích podobný rozhovor jako ve třetím cvičení. Představte si, že si chcete koupit jednu věc ze slovíček ve druhém cvičení.

Sebehodnocení:

Napište

....2 nová slovíčka z dnešní hodiny:,

....1 větu o dnešní hodině:

Pracovní list 4: Státní svátky

Mezipředmětový přesah: dějepis

Úroveň: A2

Učebnice: Снова класс 2 – тема: «Сколько праздников в году...»

Cíl:

- **Žák vyjmenuje min. 5 českých státních svátků a min. 3 ruské státní svátky.**
- **Žák odpoví na otázky k textu.**
- **Žák sestaví časovou osu svátků v Česku.**
- **Žák napíše kamarádovi pozvánku.**

Motivace:

Učitel zahajuje výuku otázkou, jaký nejbližší státní svátek budeme slavit v Česku. Potom se učitel ptá, jaké další státní svátky žáci znají, zda je nějak speciálně oslavují, zda ví, proč se tyto svátky slaví.

Cvičení č.1

Žáci na časovou osu doplňují z nabídky jednotlivé státní svátky. Následuje společná kontrola a pokus o překlad. Učitel se poté doptává, zda žáci některý z uvedených svátků nějak slaví a jak, kde, s kým.

Cvičení č.2

S pomocí internetu žáci vyhledají informaci, kdy se slaví v Rusku Den vítězství (9.5.). Učitel se doptává, kdy slavíme tento svátek v Česku (8.5.). Vystává otázka proč?

Cvičení č.3

V tomto cvičení žáci najdou odpověď na rozdílná data oslav Dne vítězství. Žáci si nejdříve přečtou text a poté odpoví na otázku pod textem.

Cvičení č.4

Ve čtvrtém cvičení se žáci pokoušejí spojit české názvy státních svátků s ruskými a jejich daty. Poté následuje kontrola ve dvojicích a následně společná s učitelem. Učitel se následně ptá, které z nabízených svátků slavíme i u nás v ČR, jak probíhají oslavy.

Cvičení č.5

V tomto cvičení žáci využívají internetu, kde vyhledávají jednotlivá data, kdy se slaví který mezinárodní den. Žáci mohou přidávat další mezinárodní dny, podle toho, které znají, či slaví.

Cvičení č.6

V posledním cvičení žáci sestaví vlastní zprávu kamarádovi, kterého zvou na společně strávený den volna. Všechny potřebné informace mají napsané v zadání.

Reflexe

Sebehodnocení, které vyplňuje každý žák sám.

4. Spojte ruský název, český název a datum daného ruského svátku.

- ❖ День России
- ❖ Праздник Весны и Труда
- ❖ День Победы
- ❖ День защитника Отечества
- ❖ День народного единства
- ❖ Международный женский день

- Svátek jara a práce
- Den vítězství
- Mezinárodní den žen
- Den Ruska
- Den obrany vlasti
- Den národní jednoty

- 1.5.
- 9.5.
- 8.3.
- 23.2.
- 12.6.
- 4.11.

5. Najděte na internetu informaci, kdy se slaví...

- международный день счастья
- международный день учёбы
- международный день обнимания
- международный день лесов
- международный день братьев и сестёр
- международный день против диетам

Какой другой международный день вы любите или празднуете? И когда?

..... -

6. Státní svátky jsou spojené s volnými dny. Napište kamarádovi zprávu, ve které mu navrhuje plány na volný den. Napište minimálně 30 slov. Nezapomeňte napsat:

- co plánuješ
- kdy/kde se sejdete
- vyzvat ho, aby ti odepsal

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Самооцѣнка:

Знаю основнѣе чѣшские прѣздники.

Добавлю к прѣздникам их дѣты позаннѣям по истѣрии.

Напишу письмо-приглашение другу.

Найду информѣцию о Дне побѣды в России в тѣксте.

Назову как минимум 2 русских прѣздника.

✓	✗
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

Pracovní list 5: Zdravý životní styl

Mezipředmětový přesah: výchova ke zdraví, anglický jazyk

Úroveň: A2

Učebnice: Снова класс 2 – тема: «Будьте здоровы»

Cíl:

- **Žák přeloží slovíčka na základě českých a anglických překladů.**
- **Žák odpoví na otázky týkající se textu.**
- **Žák diskutuje se spolužákem o zdravém životním stylu.**
- **Žák sestaví vlastní doporučení ke zdravému spánku.**
- **Žák vyjádří podmínku.**

Motivace – cvičení č. 1

Hodinu zahájí učitel s otázkami týkajícími se zdravého životního stylu – zda si žáci myslí, že žijí zdravě a proč? Co pro ně „zdravý životní styl“ znamená? Kdo podle nich žije zdravě? Jaké zdravé návyky by žáci chtěli zařadit do svého života atd. Poté si vytvoří myšlenkovou mapu na toto téma a porovnají si ji ve dvojicích.

Cvičení č. 2

V tomto cvičení se žáci seznamují s novými slovíčky, jejichž české překlady se pokoušejí odvodit z ruských a anglických slov. Správnost si mohou ověřit v online překladačích na telefonu.

Cvičení č. 3

S novými slovíčky budou žáci pracovat i v tomto cvičení. Jejich úkolem je doplnit do vět vhodná slovíčka. Poté se učitel věnuje výkladu o gramatice – věty se spojkou «если». Na základě tohoto pravidla pak žáci doplní další dvě doporučení, která potom prezentuje celé třídě.

Cvičení č. 4

V tomto cvičení žáci diskutují ve dvojicích o tom, co dělají pro to, aby byli zdraví. Následuje společná diskuze ve třídě na toto téma. Učitel návrhy zaznamenává na tabuli, kde vznikne několik tipů, kterými se mohou žáci inspirovat.

Cvičení č. 5

V dalším cvičení si žáci přečtou text o zdravém spánku. Jejich úkolem je přeložit titulek a vytvořit 3 hashtagy k textu – klíčová slova. Po přečtení učitel pokládá ústně otázky na porozumění textu a žáci odpovídají.

Cvičení č. 6

V šestém cvičení žáci na základě přečteného textu vytvoří 3 doporučení pomocí formulace «Если ты хочешь...». Následuje společná kontrola ve třídě.

Reflexe

Sebehodnocení formou 3-2-1, které vyplňuje každý žák zvlášť.

1. Co je podle tebe „zdravý životní styl“?

2. Doplňte do tabulky ruská slovíčka. Anglické a české překlady vám pomůžou.

по-русски	по-английски	по-чешски
фитнес	fitness	
фрукты	fruits	
регулярно	regularly	
диета	diet	
йога	yoga	

3. Nová slovíčka správně doplňte do vět.
Na závěr navrhněte dvě vlastní doporučení.

Если ты хочешь похудеть, регулярно двигайся.

Если ты хочешь похудеть, соблюдай (drž)

Если ты хочешь быть здоровым, ешь

Если ты хочешь заниматься спортом, начни ходить в
центр.

Если ты хочешь попробовать новый спорт, попробуй

.....

.....

4. Diskutujte ve dvojicích o tom, co děláte pro to, abyste byli zdraví.

5. Přečtěte si text, přeložte titulek a vytvořte k textu 3 hashtagy.

Хороший сон

Сон очень важен для здоровья. Когда мы спим, наш организм отдыхает и восстанавливается. Вот несколько советов, как хорошо спать.

Старайтесь ложиться и просыпаться **в одно и то же время** вне зависимости от дня недели.

Лучше всего **ложиться спать до 23 часов**. Именно в это время организмы большинства людей настроены на расслабление.

Не стоит перед сном употреблять пищу. За пару часов до сна можно перекусить лёгкой пищей, например, овощами, фруктами или кисломолочными продуктами.

Не стоит употреблять перед сном алкоголь и напитки, содержащие кофеин (какао, кофе, чай). Чай с ромашкой, мятой или тёплое молоко с мёдом, выпитые перед сном, принесут пользу организму и помогут быстрее и легче заснуть.

Быстро уснуть **поможет прогулка перед сном** на свежем воздухе.

Перед сном **не стоит думать о проблемах** и переживаниях, о них вы успеете подумать днём.

Следуя этим простым советам, вы будете спать лучше и чувствовать себя бодрее. Хороший сон – это здоровье!

Источник: <https://www.5gkb.by/patsientam/zdorovyj-obraz-zhizni/khoroshij-son-neobkhodimoe-uslovie-zdorovogo-obraza-zhizni/>, обработанно, сокращено

#

#

#

6. Vytvořte na základě textu o zdravém spánku 3 doporučení.

Если ты хочешь лучше спать, тебе надо....

Самооценка:

3 новые слова, которые я сегодня выучить:

-
-
-

2 совета к здоровому образу жизни:

-
-

1 предложение о сегодняшнем уроке:

.....

Pracovní list 6: Hudba

Mezipředmětový přesah: hudební výchova

Úroveň: A2

Učebnice: Снова класс 2 – тема: «Делу время а потехе - час..»

Cíl:

- **Žák napíše vlastní text, ve kterém vyjádří svůj vztah k hudbě.**
- **Žák přiřadí jednotlivé hudební ukázky k jejich žánrům.**
- **Žák vyjmenuje základní hudební žánry.**
- **Žák doplní do textu vynechaná slova písně podle ukázky.**

Motivace

Motivace probíhá formou ústních otázek týkajících se hudby, např.: Posloucháte hudbu? Jakou? Jaký je váš oblíbený interpret? Kdy hudbu posloucháte? Jakou hudbu poslouchá vaše rodina?

Cvičení č.1

Žáci doplňují do tabulky názvy jednotlivých hudebních žánrů. K tomu jim pomáhají anglické/ruské/české názvy. Učitel na závěr zmíní, že skoro všechny hudební žánry mají podobnou výslovnost v ruštině jako v angličtině či češtině.

Cvičení č.2

Ve druhém cvičení žáci uplatňují nová slovíčka, jejichž pomocí mají sestavit min. 5 vět o jejich rodině a hudebním vkusu. Žáci mají k dispozici vzorovou větu. Následuje čtení vět ve dvojicích.

Cvičení č.3

V dalším cvičení žáci přiřazují jednotlivým písním jejich žánrové zařazení. Písně jsou skryty pod QR kódy. Bud si žáci písně pouštějí samostatně, nebo je může pouštět hromadně učitel na počítači.

Cvičení č.4

V dalším cvičení se učitel ptá žáků, jaké hudební nástroje znají a jejich odpovědi zapisuje na tabuli – žáci si tím zopakují známou slovní zásobu. Poté se žáci pokoušejí poznat jednotlivé typicky ruské hudební nástroje ve čtvrtém cvičení. Učitel jim poté řekne, jak se tyto typicky ruské hudební nástroje jmenují – balalajka a gusli, a poté jim pustí hudební ukázky (viz QR kódy).

Cvičení č.5

V pátém cvičení učitel žákům pustí ruskou národní píseň Kalinka. Žáci píseň uslyší min. 2x. Během poslechu se snaží doplnit chybějící slova písně do textu. Poté následuje společná kontrola, případně překlad.

Cvičení č.6

Další cvičení navazuje na cvičení předešlé – žáci odpovídají na otázky vztahující se k písni ze cvičení č.5. Následuje kontrola ve dvojicích.

Cvičení č.7

Závěrečné cvičení, ve kterém žáci vyjádří písemně svůj vztah k hudbě – mohou se inspirovat návodnými otázkami.

Reflexe

Sebehodnocení, které vyplňuje každý žák zvlášť.

1. Doplňte do tabulky názvy hudebních žánrů.

по-английски	по-русски	по-чешски
	поп	pop
blues		blues
folk		folk
	техно	techno
disco		disco
hip-hop		hip-hop
rock	рок	
national songs		lidové písně

2. Vytvořte min. 5 vět o své rodině a jejich hudebním vkusu – kdo co poslouchá. Použijte slovíčka z předešlého cvičení.

Напр.: Моя мама слушает поп.

.....

.....

.....

.....

.....

3. Načtěte QR kódy, poslechněte si vybrané písně ruských interpretů a zařadte je k hudebním žánrům.

.....

.....

.....

.....

4. Poznáte tyto dva typicky ruské hudební nástroje?

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/c>

<https://balticpsalteries.com/product/17->

5. Poslechněte si ruskou národní píseň «Кали́нка» ještě jednou a pokuste se doplnit chybějící slova do textu.

Под сосно́ю под зелёною
..... положите вы меня́;
Ай, люли́, люли́, ай, люли́, люли́,
Спать положите вы меня́.

Кали́нка, кали́нка, кали́нка!
В ягода мали́нка, мали́нка моя́! 2x

Сосёнушка ты,
Не шуми́ жена́ до мной!
Ай, люли́, люли́, ай, люли́, люли́,
Не шуми́ жена́ до мной!

Кали́нка, кали́нка, кали́нка моя́!
В саду́ ягода мали́нка, мали́нка моя́! 2x

Краса́вица, душа́-деви́ца,
..... же ты меня́!
Ай, люли́, люли́, ай, люли́, люли́,
Полюби́ же ты меня́!
Кали́нка, кали́нка, кали́нка моя́!
В саду́ ягода мали́нка, мали́нка моя́!
Источник: <https://pesni.retroportal.ru/np1/36.shtml>

6. Odpovězte na otázky týkající se písně.

1. Что такое «калінка»? Найдите в Интернете.

.....

2. О чём эта пёсня?

.....

3. Какáя эмоция у этой пёсни?

- позитивная
- негативная

4. Какóй типично русский инструмёнт в пёсне?

.....

7. Vyberte i jedno ze zadání a napište min. 6 vět o:

- a) vašem vztahu k hudbě – zda posloucháte, tak kdy, jakou máte nejraději, co pro vás znamená, atd.
b) vaší oblíbené písní – název, interpret, o čem je, atd.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Самооцёнка:

Знаю основные музыкальные жанры.

Дополню слова в текст песни.

Напишу самостоятельный текст о моём отношении к музыке.

Присоединю песню к данному музыкальному жанру.

Знаю, что такое балалайка.

✓	✗
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

Pracovní list 7: Voda, Bajkal

Mezipředmětový přesah: zeměpis, biologie

Úroveň: B1

Učebnice: Класс 3– тема: «Как прекрасен этот мир, посмотри...»

Cíl:

- **Žák diskutuje o důležitosti vody.**
- **Žák na základě znalostí ze zeměpisu doplní informace z mapy.**
- **Žák odpoví na otázky týkající se textu o Bajkalu.**
- **Žák napíše krátký článek se základními informacemi o Bajkalu.**
- **Žák řekne, jaké oceány a moře omývají Rusko.**

Motivace: Hádanka – voda

Cvičení č. 1

Žák odhadne, co bude tématem dnešní hodiny na základě hádanky. Potom následuje otázka k diskusi: Proč je voda důležitá pro člověka i život na planetě? Žáci si napíší do rámečku pod hádankou 3 argumenty, které následně porovnají se spolužákem a na základě dohody doplní třetí argument. Poté se spojí další dvě dvojice žáků (vzniknou čtveřice) a žáci dají dohromady 3 základní funkce vody.

Cvičení č. 2

Žáci mají vybrat správnou odpověď, ale všechny jsou správné. Z toho vyplývá, že „bez vody NELZE ŽÍT“. Následuje otázka na žáky, jestli souhlasí, či nesouhlasí.

Cvičení č. 3

Žáci odpovídají na otázky z ankety. Potom následuje diskuze ve třídě – kdo a kolik, jak atd. Následuje otázka do dvojic, jak je možné šetřit vodu a žáci mají dát dohromady celkem 4 návrhy. Ty pak prezentují celé třídě a učitel je může zapisovat na tabuli. Následuje otázka, zda si žáci myslí, že je vody na světě dost?

Cvičení č. 4

Nejprve učitel vyzve žáky, aby jmenovali názvy oceánů, moří, řek a jezer – brainstorming (žáci chodí zapisovat své návrhy na tabuli).

Potom žáci doplňují do mapy pojmy v závislosti na znalostech ze zeměpisu. Správné odpovědi si mohou ověřit na mapě ve třídě, nebo na internetu. Následuje otázka: Co spojuje všechny tyto pojmy? – Rusko, protože všechny patří k Rusku nebo s ním sousedí.

Cvičení č. 5

V tomto cvičení si žáci přečtou text o Bajkalu, který je rozdělen do dvou variant. V každé variantě chybí některá slova. Chybějící údaje najde žák ve druhé variantě, kterou má jeho spolužák. Po doplnění a přečtení textu se učitel může zeptat na nějaké otázky týkající se porozumění textu. V dalším cvičení žáci odpovídají na několik otázek vztahujících se k textu. Správné odpovědi si mohou ověřit společně s učitelem.

Cvičení č. 6

V tomto cvičení si žáci shrnou informace o Bajkalu ve formě příspěvku na Instagram. Žáci si mohou potom své příspěvky vyměnit se spolužáky i porovnat je.

Reflexe hodiny:

Sebehodnocení, které vyplňuje každý žák zvlášť.

1. Прочитайте стихотворение и попробуйте определить, о чём будет сегодняшняя тема урока.

**Я и туча, и туман,
И ручей, и океан,
И летаю, и бегу,
И стеклянной быть могу!**

Источник:

<https://hvatakin.ru/zagadka/1822>

Аргументы:

Функции воды:

2. Выберите правильный вариант.

- Без воды нет электрической энергии.
- Без воды нет связующего материала для архитектуры.
- Без воды нельзя готовить.
- Без воды нельзя транспортировать продукты.
- Без воды нельзя мыться.

Без воды

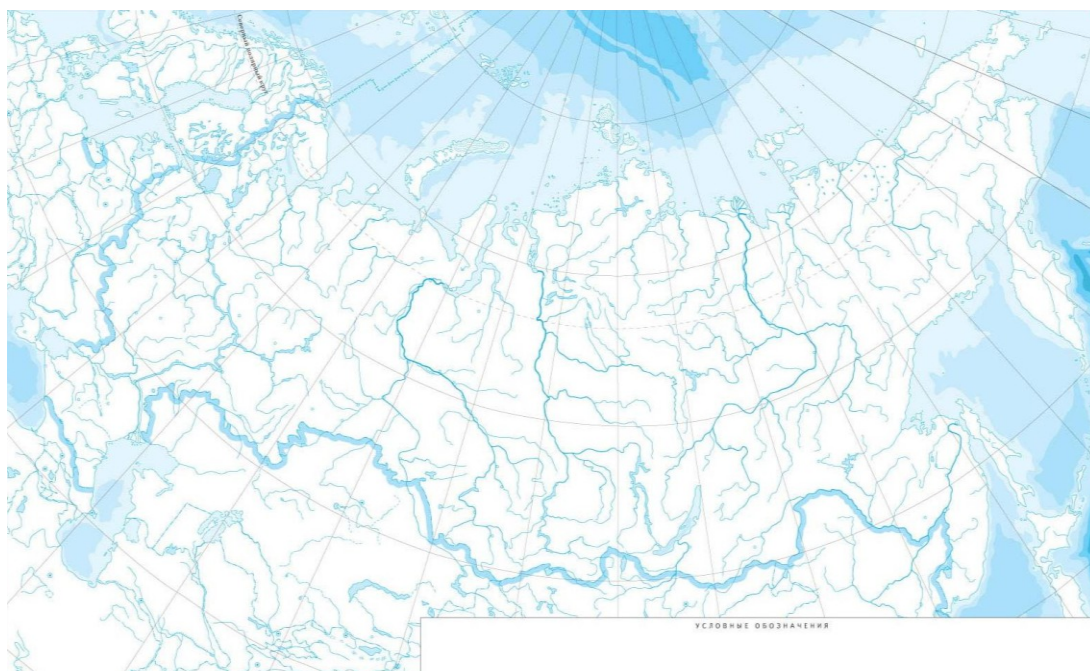
3. Дополните анкету.

Сколько воды ты пьёшь каждый день?	
Сколько воды использует твоя семья каждый день?	
Экономишь ли ты воду?	

Как?

4. Дополните в карту:

- океан
- океан
- Чёрное море
- Балтийское море
- Каспийское море
- Байкал
- Волга
- Лена
- Обь

Источник: <http://www.russia-map.ru/>, обработано

5. Прочитайте информацию о Байкале, найдите отсутствующую информацию и ответьте на вопросы.

Вариант А

Байкал – самое озеро в мире, оно расположено в Восточной Сибири. Также Байкал - самое большое пресноводное озеро в Евразии. В нем содержится 20% всей пресной воды на Земле. Уникальная особенность озера - его необычайно чистая и прозрачная вода, богатство животного и растительного мира. Байкал – одно из главных природных достояний России, источник множества легенд и загадок. Он считается «местом силы» и особой энергетикой.

Байкал – самое глубокое озеро в мире. Его максимальная глубина метра. В него впадают более 300 рек и ручьев, вытекает река Ангара. Вода Байкала необычайно прозрачна: можно видеть предметы на глубине до 40 метров. Байкальский лед также очень прозрачен, достигая в толщину 1,5-2 метра.

На Байкале обитает около 2600 видов животных, из них около 1000 живут только в этом регионе. Среди них рыба омуль, байкальская нерпа – единственный вид тюленя, живущий в пресной воде. Одним из самых известных жителей Байкала является— единственный в своем роде пресноводный тюлень в мире. Эта милостивая тварь стала символом озера и объектом интереса туристов и ученых.

Байкал является очень привлекательным местом для, активного, познавательного и лечебно-оздоровительного туризма. Наиболее высокий потенциал - у острова Ольхон, где сохранилась нетронутая природа.

Байкал сталкивается с многими экологическими проблемами, включая загрязнение от промышленных предприятий, проблемы с отходами и последствия изменения

Источник: <https://livingheritage.ru/brand/respublika-buryatiya/bajkal>, сокращено, обработано

Вариант Б

Байкал – самое глубокое озеро в мире, оно расположено в Восточной
Также Байкал - самое большое пресноводное озеро в Евразии. В нем содержится 20% всей пресной воды на Земле. Уникальная особенность озера - его необычайно чистая и прозрачная вода, богатство животного и растительного мира. Байкал – одно из главных природных достояний России, источник множества легенд и загадок. Он считается «местом силы» и особой энергетикой.

Байкал – самое глубокое озеро в мире. Его максимальная глубина 1642 метра. В него впадают более 300 рек и ручьев, вытекает река Ангара. Вода Байкала необычайно прозрачна: можно видеть предметы на глубине до метров. Байкальский лед также очень прозрачен, достигая в толщину 1,5-2 метра.

На Байкале обитает около 2600 видов животных, из них около 1000 живут только в этом регионе. Среди них рыба омуль, байкальская нерпа – единственный вид тюленя, живущий в пресной воде. Одним из самых известных жителей Байкала является нерпа — единственный в своем роде пресноводный в мире. Эта милостивая тварь стала символом озера и объектом интереса туристов и ученых.

Байкал является очень привлекательным местом для экотуризма, активного, познавательного и лечебно-оздоровительного туризма. Наиболее высокий потенциал - у острова Ольхон, где сохранилась нетронутая

Байкал сталкивается с многими проблемами, включая загрязнение от промышленных предприятий, проблемы с отходами и последствия изменения климата.

Источник: <https://livingheritage.ru/brand/respublika-buryatiya/bajkal>, сокращено, обработано

1. Почему нерпа считается уникальным животным?

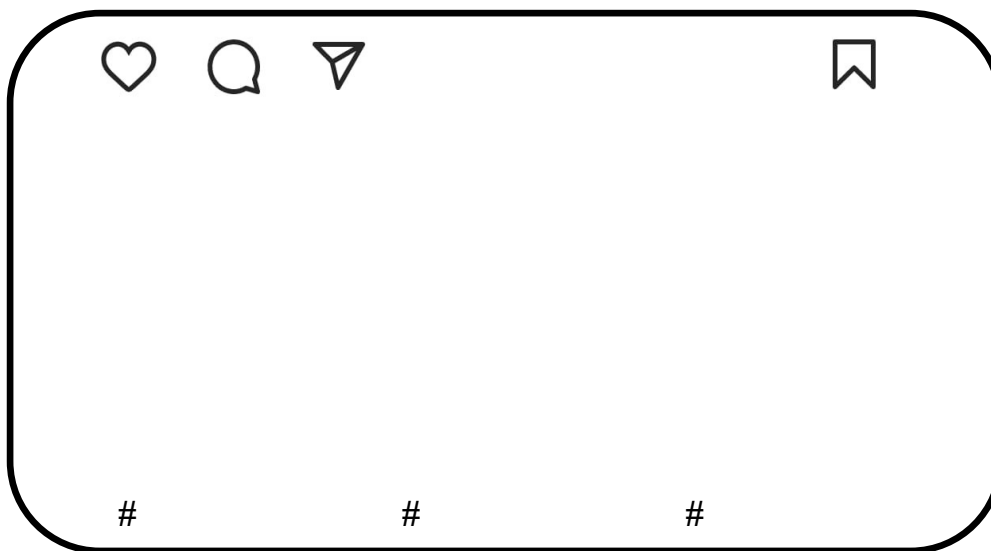
2. С какими экологическими проблемами борется озеро Байкал?

3. Где расположено озеро Байкал?

4. Какая максимальная глубина Байкала?

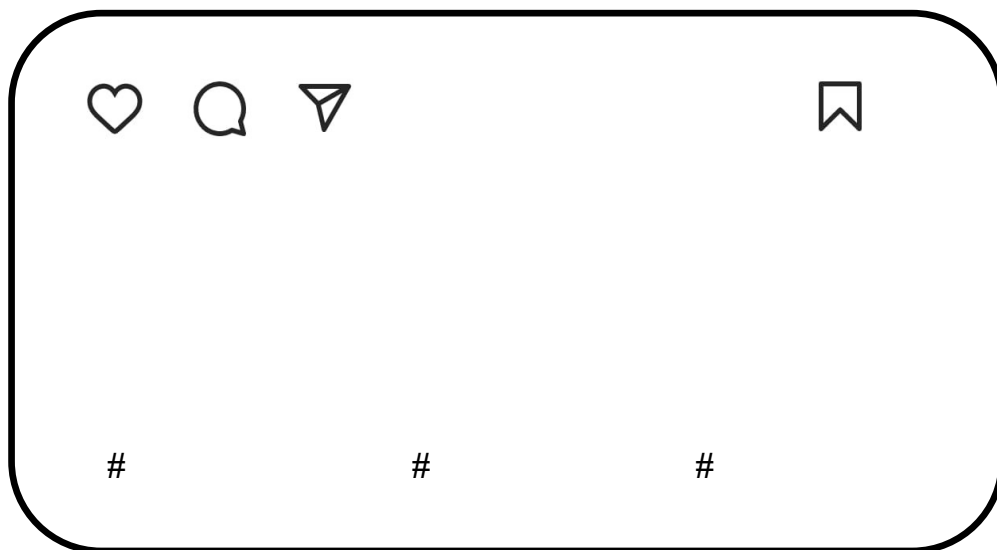
5. Почему Байкал привлекает туристов со всего мира?

6. Представьте себе, что вы посетили Байкал. Напишите короткую статью о Байкале на Инстаграм—около30 слов. Используйте информацию из сегодняшнего урока. Не забудьте добавить хештеги.

Instagram post template with icons for likes, comments, shares, and bookmarks, and three hashtag symbols at the bottom.

7. Домашнее задание. Напишите ещё одну статью на Инстаграм о любом другом мировом озере или реке.

Самооценка:

Скажу, какие реки, моря и океаны омывают Россию.

Назову главные функции воды.

Умею найти на карте реки, моря и океаны России.

Могу найти ответы на вопросы в тексте.

Скажу, чем Байкал интересный.

✓ ✗

Pracovní list 8: Ekologie

Mezipředmětový přesah: přírodopis (biologie), výtvarná výchova

Úroveň: B1

Učebnice: Класс 3 – тема: «Как прекрасен этот мир, посмотри...»

Cíl:

- **Žák provede anketu ve své třídě a vyhodnotí výsledky.**
- **Žák vyjmenuje základní ekologické problémy dnešní doby.**
- **Žák vytvoří informační leták na vybraný ekologický problém.**

Motivace – Cvičení 1:

Žáci zkusí doplnit název vědy, jejíž definice je uvedena v rámečku – ekologie. Poté vyjádří svůj vztah k ekologii (uznává/neuznává, jaké ekologické kroky (ne)dělá, atd...).

Cvičení č.2:

Žáci spojují ruská slova s českými překlady – obohacování slovní zásoby. Dále mohou doplnit tabulku o další slova vztahující se k tématu ekologie – překlad s pomocí slovníku. Následuje společné sdílení nových slovíček.

Cvičení č. 3

Žáci si vyberou 5 nových slovíček z předchozího cvičení a vytvoří ke každému jednu větu. Potom si žáci své pracovní listy vymění a spolužáci se pokusí opravit chyby.

Cvičení č. 4

V dalším cvičení žáci provedou krátkou anketu ve své třídě, která je zaměřená na jednotlivé ekologické kroky, kterými můžeme šetřit planetu. Každý si zaznamenává své odpovědi pomocí čárek k jednotlivým odpovědím. Následuje společné vyhodnocení – kolik žáků např. používá vlastní nákupní tašky, atd. Po vyhodnocení mohou žáci přidat vlastní tipy vzhledem k udržitelnosti a sdílet je ve třídě.

Cvičení č. 5

Cvičení číslo 5 zahrnuje práci s videem o znečištění světového oceánu. Ještě před samotným videem se učitel žáků ptá, co označuje pojem „světový oceán“ (Atlantský, Tichý, Indický a Severní ledový). Následuje tiché čtení textu pro sebe a až poté následuje přehrání videa a zaznamenávání odpovědí. Žáci zhlédnou video celkem 2x.

Cvičení č. 6

V tomto cvičení žáci využijí dovedností z výtvarné výchovy a vytvoří informační leták o jakémkoliv ekologickém problému naší doby. Důležité je, aby leták obsahoval název problému a návrh řešení, které může každý z nás uplatnit v každodenním životě. Učitel může a nemusí poskytnout několik vlastních návrhů, např. STOP plastovým kelímkům!, Na procházku s odpadky, či jiný návrh.

Své výtvary si žáci mohou vystavit ve třídě na nástěnce a inspirovat tak ostatní spolužáky.

Reflexe:

Sebehodnocení, které vyplňuje každý žák zvlášť.

1. Дополните название науки по дефиниции.

..... = наука, которая изучает взаимоотношения человека, животных, растений и микроорганизмов между собой и с окружающей средой

Какое ваше отношение к ней?

2. Соедините русские слова с чешскими.

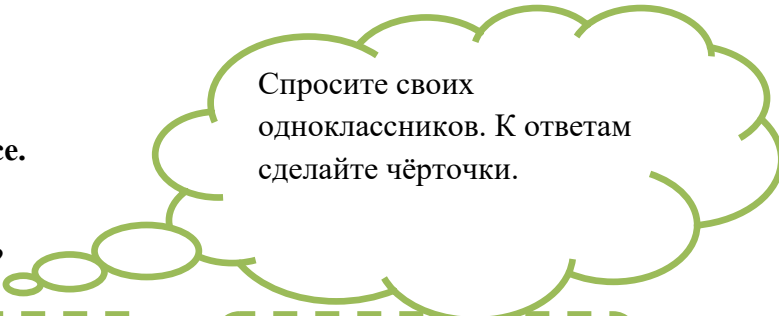
экологические проблемы
вырубка лесов
переработка (отходов)
загрязнение (воздуха)
глобальное потепление
разрушение озонового слоя
сортирование мусора

kácení lesů
globální oteplování
ekologické problémy
recyklace
narušení ozonové vrstvy
třídění odpadu
znečišťování

3. Напишите как мин. 5 предложений своими словами – выберите.

.....
.....
.....
.....
.....

4. Анкета в классе.

Спросите своих одноклассников. К ответам сделайте чёточки.

Ты сортируешь мусор?

Да:

Нет:

В магазинах покупаешь со своей сумкой, или используешь пакеты из магазина?

Своя сумка:

Пакеты из магазина:

Покупаешь напитки в пластиковых или стеклянных бутылках?

Пластиковые:

Стеклянные:

По городу ты путешествуешь на своей машине или на общественном транспорте?

Своя машина:

Общественный транспорт:

Ты покупаешь поддержанную одежду (second hand) или в „fast fashion“ магазинах?

Second hand:

Fast fashion:

Ты покупаешь кофе с собой в своей чашке или в стаканчике?

Моя чашка:

Стаканчик:

5. Дополните в тексте информацию из видео.

Источник: https://www.youtube.com/watch?v=kI_wSoz8VoE

Мировой океан в

Большие промышленные комплексы выбрасывают в море тон всевозможных отходов. Большие города даже сливают и Когда воду берут на пробу, там находится огромное количество различных микроорганизмов. От состояния воды зависит не только благополучие систем а сама человеческая цивилизация. Мировой океан влияет на погоду и всей планеты. Происходит отравление и , упадок хозяйства. Одним из самых главных загрязнителей вод океана является Из за нефти в океане вымирают морские и птицы. Нефт сделала непригодными для отдыха и многие курортные зоны. Загрязнённая вода становится причиной многих людей и животных, сокращается популяция флоры фауны а некоторые даже Одним из наиболее загрязнённых морей является Средиземноморское. В него стекают воды из городов. Многие страны давно предпринимают попытки ситуацию или хотя бы максимально вред, который человек наносит Мировому океану.

Не выливайте в канализацию вещества.

Сдавайте на батарейки.

Ведь если , то кто?

6. Сделайте флаер для любой экологической проблемы.

- Объясните экологическую проблему
- Предложите решение

Самооценка:	✓	✗
Знаю современные экологические проблемы.	☐	☐
Дополню информацию по видео в заметки.	☐	☐
Сделаю анкету в классе.	☐	☐
Создам флаер по экологической проблеме.	☐	☐
Начну использовать как минимум один совет для экологии 😊	☐	☐

Pracovní list 9: A. S. Puškin

Mezipředmětový přesah: český jazyk a literatura, dějepis

Úroveň: B1

Učebnice: Класс 3– тема: «Москва... как много в этом звуке...»

Cíl:

- **Žák na základě znalostí z českého jazyka doplní další literární autory 19. století.**
- **Žák na základě znalostí z dějepisu doplní data k jednotlivým událostem.**
- **Žák odpoví na otázky k přečtenému textu.**
- **Žák na základě znalostí z českého jazyka doplní informace o A. S. Puškinovi.**
- **Žák provede krátkou analýzu básně od A. S. Puškina.**

Motivace:

Odhad, kdo napsal uvedenou báseň a o kom/o čem tedy bude dnešní hodina.

Cvičení č. 1

Žáci si přečtou uvedený úryvek básně a pokusí se určit autora textu. Následuje diskuze o tom, jaká další díla A. S. Puškin napsal a ke kterému století autor patří.

Cvičení č. 2

V dalším cvičení žáci doplní samostatně další autory 19. století – světové i ruské. Následuje porovnání odpovědí se spolužákem a případné doplnění. Potom všechny dvojice sdílí svoje seznamy a učitel všechna jména píše na tabuli – vznikne mapa autorů 19. století.

Cvičení č. 3

Ve třetím cvičení se žáci pokusí spojit jednotlivé události 19. století s jejich daty. Následuje společná kontrola a případná oprava. Potom následuje diskuze o tom, kdo to byl Napoleon, kde vládl, o co usiloval atd.

Cvičení č. 4

Cvičení číslo 4 obsahuje text o vpádu Napoleonových vojsk do Ruska. Žáci si text přečtou a doplní hashtagy k textu (klíčová slova), čímž si ujasní hlavní témata textu. Žáci se poté pokusí odpovědět na otázky pod textem – ano/ne.

Cvičení č. 5

V tomto cvičení žáci využijí znalostí z hodin literatury a napíší všechny informace o A. S. Puškinovi, které znají. Potom své odpovědi porovnájí a doplní ve dvojicích. Následuje společné sdílení odpovědí s učitelem a případná diskuze – měly by zaznít informace o jeho tvorbě, stylu psaní, směru, ke kterému se odvolával, stručně o jeho životě.

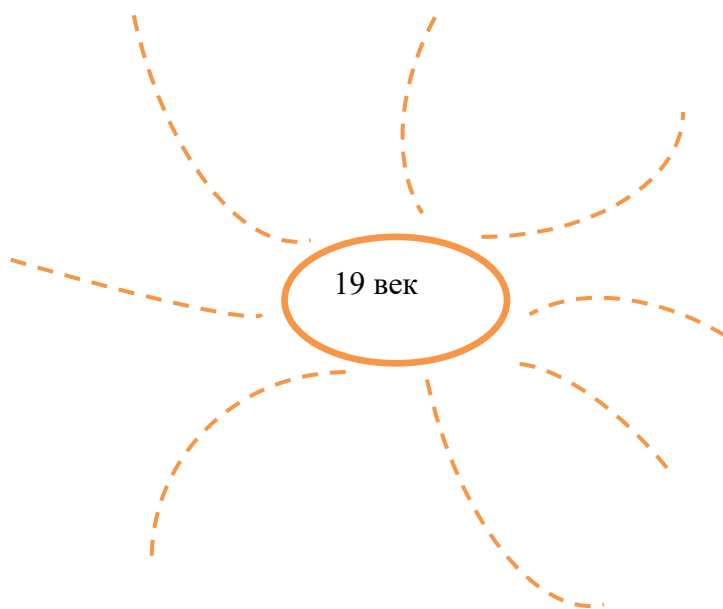
Cvičení č. 6

V posledním cvičení si žáci přečtou báseň od A. S. Puškina «Воспоминания в Царском Селе». Na základě literárních rozborů z českého jazyka a literatury žáci udělají krátkou analýzu básně: určí hlavní téma, druh rýmu, vysvětlí metaforu a napíší, jak je v této básni vyobrazen Napoleon. Druh rýmu si žáci mohou přeložit v překladači.

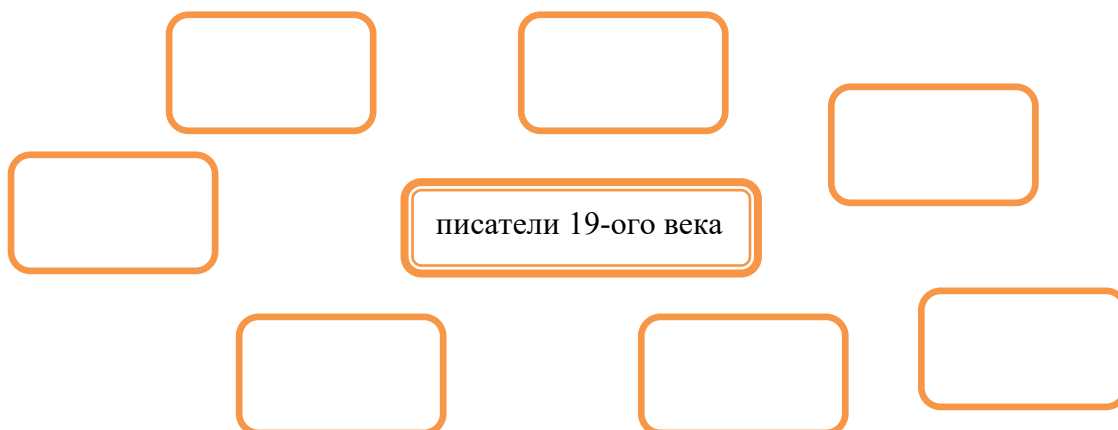
Reflexe hodiny:

Sebehodnocení, které vyplňuje každý žák zvlášť.

1. Нарисуйте ментальную карту к теме «19 век»

2. Добавьте других авторов 19-ого века, могут быть русские и мировые.

3. Соедините события 19-ого века с их годом.

- А. Наполеоновские войны
- В. падение Наполеона
- С. война севера против юга
- Д. Рождение А. С. Пушкина
- Е. Смерть А. С. Пушкина
- Ф. Битва при Славкове

1861 – 1865
1799
1803 – 1815
1815
1837
1805

4. Прочитайте текст о Наполеоновских войнах в России сделайте 3 хештега.

Наполеоновские войны в России начались в 1812 году, когда Наполеон Бонапарт начал бой против России. Это сражение вошло в историю как Отечественная война. В июне 1812 года большая армия Наполеона, насчитывающая около 600 тысяч человек, пересекла реку Неман и вторглась на российскую территорию.

Целью Наполеона было заставить Россию вернуться в континентальную блокаду Великобритании и подчинить Россию его власти. На своем пути к Москве Наполеон столкнулся с рядом крупных сражений, включая битву при Бородино, которая стала одним из самых кровопролитных сражений войны. Несмотря на тяжелые потери французы смогли занять Москву.

Однако дальнейшее продвижение Наполеона оказалось невозможным. Изнуренный холодами, нехваткой провизии и постоянными нападениями русских партизан, Наполеон начал отступление, которое привело к катастрофическим потерям его армии. Этот поход оказался для Наполеона полным провалом и способствовал его дальнейшему упадению.

Источник: <https://library.spbu.ru/ru/novosti/375-otechestvennaya-vojna-1812-goda.html>,

окрашено и обработано

#.....

#.....

#.....

Правда или нет. Ответы найдите в тексте.

Наполеон начал войну против России в 1812 году.	ДА	НЕТ
В армии Наполеона было около 600 тысяч человек.	ДА	НЕТ
Это впадение Наполеона в Россию называется Отечественной войной.		
	ДА	НЕТ
Перед впадением Наполеон воевал в битве у Бородино.	ДА	НЕТ
Наполеон сам начал отступление.	ДА	НЕТ
Наполеон завоевал Россию.	ДА	НЕТ

5. Напишите в парах информацию А. С. Пушкине, которую знаете по урокам литературы.

Александр Сергеевич Пушкин

-
-
-
-
-
-

6. А. С. Пушкин в своих стихотворениях тоже писал о Наполеону. Прочитайте отрывок и сделайте краткий литературный анализ стихотворения.

«Воспоминания в Царском Селе».

И бы́стрым понеслись пото́ком
Враги́ на ру́сские поля́.
Пред ними́ мрачна́ степь лежи́т во снег лубо́ком,
Дымы́тся кровию́ земля́;

И се́ла ми́рные, и гра́ды в мгле пыла́ют...

...Срази́лись. Ру́сский-победи́тель!

И вспя́ть бежи́т надме́нный галл;
Но си́льного в бо́ях небесный́ вседержи́тель
Лучо́м последнему́ венча́л.

Источник: <https://nashahistory.ru/materials/obraz-napoleona-v-stihotvoreniyah-poetov-xix-veka>

тема -

рифма -

«враги» это -

Наполеон здесь описан как

Самооценка:

✓ ✗

Скажу, какие писатели принадлежат к 19-ому веку.

Скажу, какие события произошли в 19-ом веке.

Сделаю краткий анализ стихотворения.

Могу найти ответы на вопросы в тексте.

Знаю основную информацию о А. С. Пушкине.

Pracovní list 10: Hromadné sdělovací prostředky, internet

Mezipředmětový přesah: informatika, český jazyk

Úroveň: B1

Učebnice: Класс 3 – тема: «До чего дошел прогресс...»

Cíl:

- **Žák vyjmenuje druhy hromadných sdělovacích prostředků.**
- **Žák přečte přečtenou zprávu.**
- **Žák vyhledá novinky na internetu.**

Motivace - cvičení č. 1

Žáci tipují, z jakých slov vznikla zkratka СМИ. Učitel jejich tipy píše na tabuli a poté žákům objasní správnou odpověď.

Cvičení č. 2

Druhé cvičení slouží jako kvíz, ve kterém žáci vyplňují procentuální odhad na dané otázky. Poté si správné odpovědi ověří na stránkách Českého statistického úřadu. Následuje diskuze, v čem spočívá největší pokrok a proč.

Cvičení č. 3

V tomto cvičení si žáci zaznamenávají do diagramu svůj čas strávený na internetu podle toho, co na internetu dělají. Výsledky si porovnávají ve dvojicích a následně v celé třídě.

Cvičení č. 4

V dalším cvičení mají žáci ten samý diagram, ale zaznamenávají si do něj zdroje informací, podle toho, kde informace a novinky nejčastěji hledají. Následuje shrnutí zkratky СМИ a zopakování, co vše do tohoto termínu patří.

Cvičení č. 5

V posledním cvičení žáci vyhledávají na internetu novinky ze světa a následně si připraví se spolužákem rozhovor – jsou v kavárně a chtějí si sdělit, jaké novinky našli. Pár rozhovorů může být předvedeno před třídou.

Reflexe:

Sebehodnocení, které vyplňuje každý žák sám.

1. Попробуй написать слова, из которых возникло сокращение СМИ - несколько вариантов.

СМИ

2. Викторина.

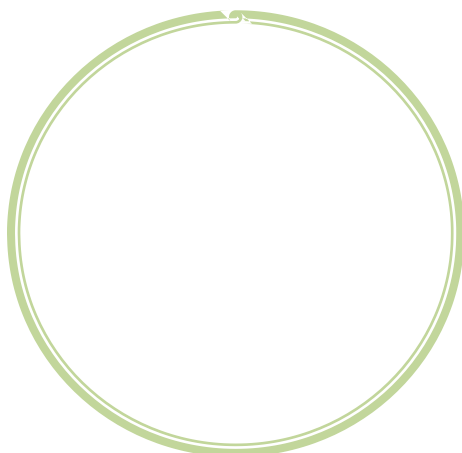
Правильные
ответы провери
под QR кодом.

„Сколько % людей в Чешской Республике...“

вопрос	твой прогноз (%)
1. ... использовало Интернет в 2023 году?	
2. ... использовало Интернет в году твоего рождения?	
3. ... использовало соцсетив 2023 году?	
4. ... использовало соцсети в году твоего рождения?	
5. ... читало новости на Интернете в 2023 году?	
6. ... читало новости на Интернете в году твоего рождения?	

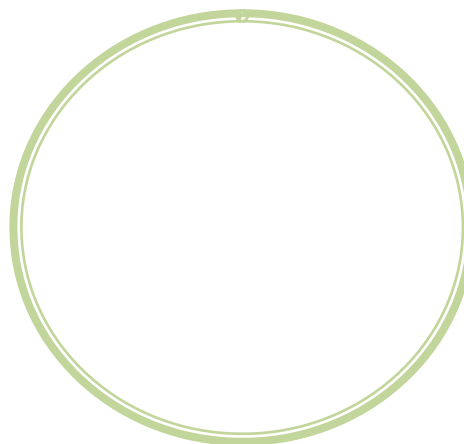
3. Раздели диаграмму по тому, как ты проводишь время в Интернете:

- новости
- соцсети
- уроки, школа
- сериалы
- покупки
- другое

4. Раздели диаграмму по тому, где ты ищешь новости и информацию из мира:

- Интернет
- печать
- радио
- телевизор

Все они называются с _____ м _____ и _____ .

5. Новости из мира!

<https://hondacars-saitamanaka.co.jp/iwatsuki/17444/>

Найди в Интернете любую новость из мира. Потом представь себе, что ты сидишь в кафе другом и хочешь поделиться о новости. Сыграйте диалог в кафе.

Скажите: страну, которой касается новость
 информацию о новости
 источник

Самооценка:

Я знаю, что такое СМИ.

Я перечислю СМИ.

Я умею пересказать новость, которую я читал/а.

Сегодня я выучил/а эти новые слова: _____

✓	✗
☐	☐
☐	☐
☐	☐

Pracovní list 11: Evropská unie

Mezipředmětový přesah: základy společenských věd, zeměpis, anglický jazyk

Úroveň: B1

Učebnice: Класс 3– тема: «Наш Европейский дом...»

Cíl:

- **Žák na základě znalostí ze základů společenských věd diskutuje o výhodách/nevýhodách členství ČR v EU.**
- **Žák vytvoří krátké poznámky k textu o EU.**
- **Žák sestaví ve skupině vlastních 12 principů EU.**
- **Žák vyhledá potřebné informace v textu.**
- **Žák vyvodí, která země by mohla patřit o EU a která naopak ne.**

Motivace – Cvičení č. 1:

Odhad, co spojuje dva obrázky v 1. cvičení. Po správném uhádnutí se učitel ptá žáků, které země například do EU spadají.

Cvičení č.2

V tomto cvičení žáci zakroužkují všechny státy, které do EU nepatří – celkem 3. Zastavit se můžeme u VB a ptát se, proč už do EU nepatří a od kdy. Dále se žáci mohou bavit o Rusku a proč není na seznamu zemí EU.

Následuje práce s mapou zemí EU – učitel se ptá, která země kdy vstoupila do EU, může se ptát i na sousedící státy dané země, které země vstoupily jako první/poslední, atd.

Cvičení č. 3

Ještě před samotným čtením textu se učitel ptá žáků na jejich dosavadní znalosti o EU – odpovědi může psát na tabuli.

Poté už přichází čtení textu o EU a první zadání – najít název dřívějšího označení EU a podtrhnout ho. Dále se učitel ptá na otázky k porozumění textu, či na informace, které se žáci dozvěděli jako nové.

Cvičení č. 4

V tomto cvičení žáci na základě přečteného textu, konkrétně v odstavci o principech EU, vyplní tabulku týkající se členství v EU. Ke každému tvrzení mohou žáci uvést i konkrétní zemi, která dané podmínky (ne)splňuje.

Cvičení č. 5

Toto cvičení slouží žákům ke shrnutí znalostí o EU – z textu, svých vlastních. Žáci si vytvoří krátké poznámky o EU.

Cvičení č. 6

V tomto cvičení žáci diskutují ve dvojicích o možných výhodách/nevýhodách členství v EU. Mohou se zaměřit na konkrétní zemi – ČR.

Cvičení č. 7

Poslední cvičení dává žákům možnost vyjádřit svůj názor a zkusit si sestavit základní principy/pravidla pro EU. Žáci pracují ve skupinách. Své myšlenkové mapy si potom žáci porovnávají s dalšími skupinami.

Reflexe hodiny:

Sebehodnocení, které vyplňuje každý žák zvlášť.

1. Подумайте, что соединяет эти картинки.

1.5.2004

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Evropsk%C3>

2. Обведите кружком страны, НЕ входящие в Европейский союз.

Бельгия	Италия	Польша
Болгария	Кипр	Португалия
Чехия	Литва	Австрия
Дания	США	Румыния
Эстония	Люксембург	Греция
Финляндия	Венгрия	Словакия
Франция	Мальта	Словения
Хорватия	Германия	Испания
Великобритания	Ирландия	Нидерланды
Швеция	Россия	Латвия

<https://op.europa.eu/webpub/com/eu-and-m>

3. Прочитайте текст и подчеркните прежнее название Европейского союза.

Европейский союз – это уникальное партнерство 27 европейских стран, известных как государства – члены или страны ЕС. Вместе они занимают большую часть европейского континента.

После двух разрушительных мировых войн в первой половине 20-ого века (1914–1918 и 1939–1945) люди были полны решимости недопустить повторения ничего подобного.

В 1945–1950 годах некоторые европейские политики начали процесс создания Европейского союза, в котором мы живем сегодня. Их целью было экономическое и политическое объединение европейских стран для обеспечения прочного мира и процветания.

На основании Европейского экономического сообщества принимало участие 6 соседних стран – Бельгия, Франция, Германия, Италия, Люксембург и Нидерланды – и заложили основы ЕС, который мы знаем сегодня.

В настоящее время странами – кандидатами на вступление в ЕС: Албания, Черногория, Северная Македония, Сербия и Турция. В Европейском союзе 24 официальных языка.

Почему их так много? ЕС не мог бы существовать без своих государств - членов и их жителей. Будучи демократической организацией, ЕС должен общаться с правительствами государств - членов и их жителями, компаниями и государственными органами на их родных языках. Вы можете написать в учреждения Евросоюза на любом из 24 официальных языков ЕС и получить ответ на этом языке.

Евросоюз основан на шести основных ценностях, которые составляют основу нашего общества:

- уважение человеческого достоинства / (respekt k lidské důstojnosti)
- свобода
- демократия
- равенство
- верховенство закона / (právní stát)
- уважение прав человека, в том числе прав меньшинств / (dodržování lidských práv, včetně práva menšin)

Европейский флаг состоит из 12 золотых звезд в круге на синем фоне. Он был утвержден в 1984 году Европейским союзом (который в то время назывался Европейским экономическим сообществом) и теперь развевается над зданиями,

парками и памятниками по всей Европе. Количество звезд никогда не меняется – их всегда 12. Они символизируют единство, солидарность и гармонию между народами Европы.

Источник: https://op.europa.eu/webpub/com/eu-and-me/ru/WHAT_IS_THE_EUROPEAN_UNION.html, сокращено и обработанно

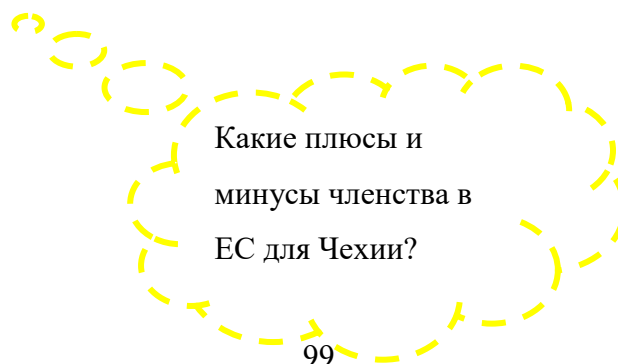
4. На основе прочитанного текста дополните в табличку (крестиком), может ли вступить в ЕС страна, которая

Страна...	может вступить в ЕС	не может вступить в ЕС
в которой нет свободы прессы.		
в которой граждане имеют право протестовать против правительства.		
в которой люди считаются невиновными до тех пор, пока их вина не будет установлена судом.		
в которой существует только одна партия, которая всегда у власти.		
которая защищает меньшинства, даже когда большинство против них.		

Источник: https://op.europa.eu/webpub/com/eu-and-me/ru/WHAT_IS_THE_EUROPEAN_UNION.html, обработанно

5. Сделайте краткие заметки о ЕС.

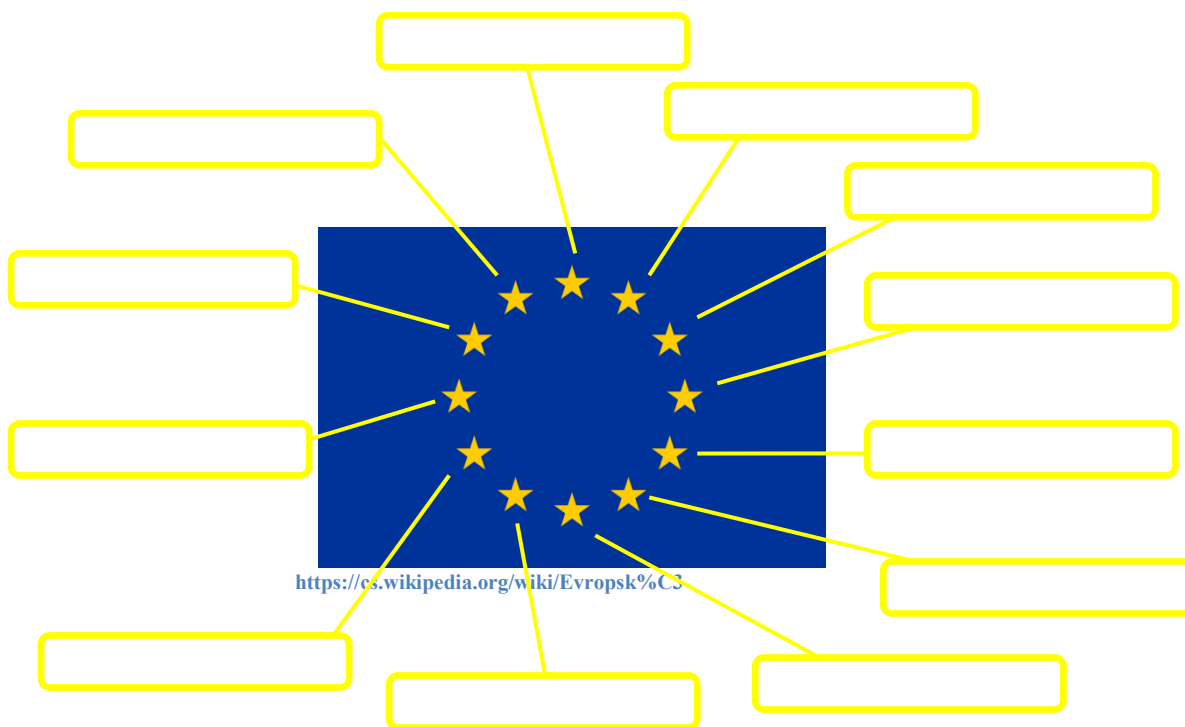
6. Дискуссия

7. Какие другие объединения стран вы ещё знаете?

-
-
-

8. Составьте в группах своих 12 принципов (как 12 звёзд) Европейского союза.

Самооценка:

Знаю основную информацию о Европейском союзе.

Могу найти ответы на вопросы в тексте.

Скажу, какие плюсы и минусы членства в ЕС.

Назову некоторые принципы ЕС.

Умею работать с картой.

✓	✗
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

5.3 Pracovní listy na podporu mezipředmětových vztahů – shrnutí

V tomto souboru pracovních listů vytvořených na podporu mezipředmětových vztahů je představeno celkem 11 témat: ruština (jazyk), státy, nakupování, státní svátky, zdravý životní styl, hudba, voda a Bajkal, ekologie, A. S. Puškin, hromadné sdělovací prostředky, Evropská unie. Nejvíce témat se vztahuje k propojení předmětu ruského jazyka se zeměpisem (celkem čtyřikrát), dále s anglickým jazykem (třikrát), dějepisem (dvakrát), biologií (dvakrát), výchovou ke zdraví, hudební výchovou, výtvarnou výchovou, českým jazykem a literaturou, informatikou a základy společenských věd. Největší zastoupení zeměpisu odpovídá i výsledku analýzy ŠVP z předchozí kapitoly. Zároveň tento soubor pracovních listů ale nabízí i přesah do dalších předmětů, které se v analýze vůbec neobjevily, např. hudební výchova, anglický jazyk, výtvarná výchova. Učebnicový soubor Snova Klass 1, 2 a Klass nejvíce podporuje mezipředmětový vztah právě mezi zeměpisem a dále také dějepisem.

Ke třetímu dílu tohoto učebnicového souboru by také bylo možno vytvořit pracovní list podporující občanskou nauku či základy společenských věd, v němž by se žáci seznámili s politickým systémem v Rusku, případně s aktuálními otázkami z ruské politiky. V rámci propojení mezipředmětových vztahů ruského jazyka a přírodopisu by bylo možné vytvořit pracovní list, který by se zaměřoval na sibiřskou tundru, která se dá zařadit do lekce «Как прекрасен этот мир» téže učebnice.

Bylo by možné vytvořit rovněž několik návrhů na projekty, v nichž by byl uplatněn interdisciplinární přístup, např. k učebnici Snova Klass 1 k lekci «Приятного аппетита» projekt s názvem «Путешествие за блюдом», ve kterém by žáci mohli představit jednotlivé státy z hlediska národních jídel či typických pokrmů. V tomto projektu by byl podpořen vztah mezi zeměpisem a ruským jazykem, případně dalšími cizími jazyky a navíc by také podpořil multikulturní výchovu jako průřezové téma. Dalším tématem by také mohl být projekt s názvem «Влог – мой день», v němž by žáci natáčeli svůj den a následně by video sestříhali. Zařadit bychom ho mohli do lekce «Как проходит ваш день?» z druhého dílu učebnice Snova Klass a rozvíjel by propojení ruského jazyka s informatikou a digitální kompetenci.

Závěr

Tato diplomová práce je věnována mezipředmětovým vztahům a jejich využívání ve výuce, zejména v ruském jazyce. V teoretické části jsme zpracovali základní teoretické poznatky, kterých je potřeba mít pro správné chápání mezipředmětových vztahů.

Pro mezipředmětové vztahy (interdisciplinaritu) neexistuje jedna definice, na níž by se pedagogové a odborníci shodli, avšak můžeme je definovat jako přístup, který tvoří propojování poznatků z jednotlivých předmětů při učení. Je důležité, aby poznatky z dvou a více předmětů byly při bádání daného problému propojovány a vzájemně se doplňovaly. Hned v úvodní kapitole jsme vysvětlili, že interdisciplinarita není totéž jako pluridisciplinarita – ta totiž nahlíží na daný problém pomocí úplnosti jednotlivých předmětů, avšak izolovaně. Nedochozí tedy ke vzájemnému doplňování poznatků. V této diplomové práci chápeme mezipředmětové vztahy jako způsob práce, při kterém především žáci využívají poznatků z více předmětů, které uplatňují a kombinují při práci na nové znalosti či dovednosti. Výsledkem je tedy nová znalost, či dovednost, kterou by si žáci při izolované práci v jednotlivých předmětech neosvojili. Poznatky z jednotlivých předmětů se vzájemně doplňují a žáci je vědomě a záměrně využívají.

Cílem využívání interdisciplinárního přístupu je naučit žáka chápat svět jako celek a řešit problémy komplexně s využitím více disciplín. Největší výhodou tohoto přístupu ve výuce je demonstrování propojenosti světa a odstraňování izolovanosti předmětů. Díky správné aplikaci dochází u žáků k vyšší efektivitě učení a nabývání poznatků. Učitel, který chce využívat mezipředmětových vztahů, čelí i několika překážkám, např.: vysokoškolské studium se zaměřením na vyučovací předmět (český jazyk, ruský jazyk, zeměpis), nadhodnocování některých předmětů (český jazyk, matematika), časové uspořádání vyučovacích hodin a samozřejmě také samotný postoj učitele k výuce a ochota se dále vzdělávat v této oblasti.

Interdisciplinární přístup zahrnuje několik různých přístupů, např.: výuka CLIL, integrovaná výuka, autenticita nebo projektová výuka. V základu metody CLIL stojí výuka nejazykového předmětu, ve kterém všichni zapojení účastníci komunikují v cizím jazyce, např. výuka zeměpisu v angličtině. Základem integrované výuky jsou samotné mezipředmětové vztahy, ale i propojování teorie a praxe. Metoda autenticity přispívá ke

snadnějšímu pochopení realit dané země a kultury. Žákům jsou totiž předkládány texty ve vyučovaném jazyce, jež mohou zahrnovat realie dané kultury. Kvůli demonstrování autentických situací, jsou žáci lépe připraveni na každodenní situace v tamní zemi, což rozvíjí interkulturní komunikační kompetenci. Základem projektové výuky je podnět vycházející od žáka, následná aktivizace žáka, silné využití dosavadních prekonceptů a vyhotovení výsledného produktu. V tomto typu výuky žák přijímá odpovědnost za své učení, pracuje ve skupinách a výsledný produkt prezentuje ostatním.

V teoretické části práce jsme se zaměřili také na postavení mezipředmětových vztahů v kurikulárních dokumentech, tedy ve Strategii vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ a v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělání s účinností od 1. 9. 2023.

V dokumentu Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ se mezipředmětových vztahů nejvíce týká Strategická linie 1: Proměna obsahu, způsobů a hodnocení vzdělávání. Tato část dokumentu deklaruje četnější zastoupení projektové a badatelské výuky, propojování jednotlivých disciplín zejména z oblasti přírodních věd a matematiky, díky kterému se rozvine kritické myšlení žáků. Všechny tyto změny by měly napomoci využívání mezipředmětových vztahů. Autoři tohoto dokumentu však usilují o další změnu – zavedení tzv. uzlových bodů, které spočívají v závazných výstupech pro 3., 5., 7. a 9. ročník z českého jazyka, matematiky a cizího jazyka, což potlačuje rovnost všech předmětů.

Rámcový vzdělávací program podporuje interdisciplinaritu nejvíce ve svých průřezových tématech, které umožňují interdisciplinární přístup zejména díky tomu, že jejich témata prostupují napříč všemi vzdělávacími předměty. Do průřezových témat patří: osobnostní a sociální výchova, výchova demokratického občana, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní výchova, environmentální výchova, mediální výchova.

Ve třetí kapitole teoretické části jsme se věnovali mezipředmětovým vztahům ve výuce cizích jazyků, protože se výuka cizích jazyků jeví jako jedno z nejpřirozenějších prostředí pro realizaci interdisciplinaritu. Z odborné literatury vyplývá, že anglický jazyk bývá nejčastěji propojován s oblastí Člověk a příroda, respektive zeměpis a přírodopis,

dále pak s oblastí Člověk a společnost, respektive dějepis a výchova k občanství. U německého a ruského jazyka je nejvyšší četnost propojení s českým jazykem a zeměpisem.

Součástí výuky cizích jazyků je samozřejmě i učebnice, která ve větší či menší míře může ovlivnit samotnou výuku. Jednotlivé učebnice se samozřejmě liší ve využívání mezipředmětových vztahů v závislosti na přístupu autorského kolektivu. Většina učebnic dalších cizích jazyků využívá již nabytých dovedností a znalostí z anglického jazyka a snaží se žákům napomoci při osvojování jazykových znalostí a dovedností tohoto jazyka. V této kapitole jsme se také věnovali rozvoji interkulturní komunikační kompetence v souvislosti s interdisciplinarnitou. IKK je hlavním cílem cizojazyčné výuky zejména proto, že kultura a jazyk dané země jsou spolu neodmyslitelně spjaty. Interdisciplinární přístup ve výuce efektivně pomáhá jejímu rozvoji. Tato kompetence je ve výuce cizích jazyků klíčová, protože nám umožňuje efektivně komunikovat v dané kultuře a učí nás tomu, že ke komunikaci není potřeba jen znát jazyk, ale je také potřeba znát sociokulturní kontext daného státu, v němž se hovoří vyučovaným jazykem. Do sociokulturního kontextu patří jak reálie tzv. big C-Culture – literatura, umění, oblékání, jídlo, tak i tzv. small c-culture – přístupy k řešení problémů, mimika, projevy emocí, míra sociální interakce, vztah k práci, význam gest nebo vzorce chování. Z toho vyplývá, že ideální učitel cizího jazyka by tedy měl být vybaven nejen odbornou kvalifikací, ale také kulturně-sociologickými znalostmi, které se dají nejlépe získat pobytem v dané zemi, což ale není v případě všech učitelů cizích jazyků samozřejmostí.

Cílem praktické části této práce bylo zjistit, nakolik základní a střední školy Jihočeského kraje pracují s mezipředmětovými vztahy ve svých ŠVP, zejména v oblasti vyučování ruského jazyka. Analýze bylo podrobena celkem 27 ŠVP vybraných škol, v nichž se vyučuje ruský jazyk. Jednotlivé ŠVP byly zkoumány z hlediska realizace mezipředmětových vztahů ve výuce, a sice podle čtyř kritérií: výskyt formulovaných mezipředmětových vztahů v obecných cílech ŠVP, výskyt formulovaných mezipředmětových vztahů v charakteristice předmětu ruský jazyk, výskyt formulovaných mezipředmětových vztahů ve vzdělávacích strategiích pro ruský jazyk a výskyt formulovaných mezipředmětových vztahů v popisu výstupů pro jednotlivé ročníky. Výsledky analýzy přinesly zjištění, že mezipředmětové vztahy se vyskytují v ŠVP pouze

ojediněle, což můžeme vnímat jako nedostatek aktuálního školství. Je nutné podotknout, že výsledky naší analýzy neznamenaají, že v reálné výuce k využívání mezipředmětových vztahů nedochází, protože učitel těchto vztahů vyžívat ve výuce může, aniž by o tom byla zmínka v ŠVP.

Za zmínku o mezipředmětových vztazích jsme považovali všechna tvrzení, v nichž byla obsažena informace o propojování znalostí z jiných vzdělávacích oblastí, využívání mezioborových přesahů, integrace, či transferu. Hledali jsme všechna tvrzení zahrnující tato klíčová slova: mezipředmětové vztahy, přesah, propojování, souvislosti, mezioborový, transfer, integrace, prolínání. Jedním z výsledků bylo i to, že 2 ŠVP deklarovaly ve svých obecných cílech realizaci mezipředmětových vztahů, ale v popisu předmětu už zařazeny nebyly. Celkem 12 základních škol z celkových 21 analyzovaných deklarovalo ve svých ŠVP realizaci mezipředmětových vztahů alespoň v jednom z námi uvedených kritérií. Pouze 2 ŠVP obsahovaly podrobnější popis realizace, a sice předmět a konkrétní učivo předmětu, s nímž vstupuje ruský jazyk do interdisciplinárního vztahu.

Celkem 4 střední školy z celkových 6 analyzovaných předložily ve svých ŠVP způsoby realizace mezipředmětových vztahů alespoň v jednom z námi uvedených kritérií. Ani jedna SŠ nedeklarovala realizaci mezipředmětových vztahů v obecných cílech ŠVP, byť např. v charakteristice předmětu se k mezipředmětovým vztahům některé SŠ vyjadřovaly. Nejčastěji byly uváděny pouze předměty, s nimiž jsou realizovány mezipředmětové vztahy

Dílním cílem bylo zjistit, s jakými předměty se mezioborový přesah nejčastěji využívá. Na ZŠ i SŠ se ruský jazyk nejčastěji propojuje se zeměpisem a českým jazykem a literaturou. Druhým nejčastějším předmětem pro realizaci mezipředmětových vztahů je na ZŠ dějepis.

Druhým cílem praktické části bylo vytvořit pracovní listy na podporu interdisciplinaritý pro výuku ruského jazyka pro jazykové úrovně A1, A2 a B1. Všechny pracovní listy byly vytvořeny na základě lekcí z učebnicového souboru Snova Klass a Klass. Nejčastěji integrovaným předmětem se stal zeměpis a anglický jazyk. Hlavním účelem vytvoření těchto pracovních listů bylo demonstrování toho, že využívání mezipředmětových vztahů není zdaleka tak těžké, jak se může některým učitelům zdát.

Jednotlivá témata pracovních listů byla vybrána na základě jejich mezipředmětového potenciálu s ohledem na aktuální úroveň ruštiny. Záměrem bylo využít co nejvíce předmětů v kombinaci s ruským jazykem. V těchto pracovních listech byly integrovány znalosti a dovednosti z následujících předmětů: zeměpis, dějepis, český jazyk a literatura, přírodopis, základy společenských věd, anglický jazyk, výtvarná výchova, hudební výchova, výchova ke zdraví a informatika. Každý pracovní list je přiřazený ke konkrétní lekci v učebnici podle jejího názvu. Při tvorbě každého listu byla zohledňována slovní zásoba dané lekce v učebnici. Při vytváření pracovních listů byl kladen největší důraz na aktivní využívání znalostí z jiných předmětů – interdisciplinární přístup.

Každý pracovní list je tvořen krátkým popisem pracovního listu pro učitele. Popis obsahuje: téma pracovního listu, dále předmět/y, se kterými je realizován mezipředmětový vztah, jazykovou úroveň, učebnicový díl, ze kterého jsme vycházeli, výukové cíle, které pracovní listy naplňují a následně komentář k jednotlivým cvičením včetně motivace a závěrečné reflexe.

Vzhledem k aktuálně probíhajícím revizím RVP existuje naděje, že mezipředmětové vztahy budou ve výuce hojněji zastoupeny než dosud. Je to totiž efektivní způsob, jakým můžeme u žáků dosáhnout pochopení fungování světa a posilujeme tím využívání již nabytých znalostí a dovedností.

Резюме

Данная дипломная работа посвящена межсубъектным отношениям и их использованию в преподавании, в частности, русского языка. В теоретической части мы разработали основные теоретические знания, которые необходимо иметь для правильного понимания межсубъектных отношений.

Единого определения межпредметных связей (междисциплинарности), к которому бы пришли педагоги и эксперты, не существует, но мы можем определить его как подход, который заключается в соединении знаний из разных предметов в процессе обучения. Важно, чтобы знания из двух или более предметов были связаны и дополняли друг друга при изучении той или иной проблемы. Во вступительной главе мы объяснили, что междисциплинарность - это не то же самое, что плюридисциплинарность, которая рассматривает проблему через полноту знаний каждого предмета, но в отдельности. Таким образом, отсутствует взаимодополняемость знаний. В данном тезисе мы понимаем межпредметные связи как способ работы, при котором, в частности, ученики используют знания из нескольких предметов, которые они применяют и комбинируют для работы над новыми знаниями или навыками. В результате получаются новые знания или умения, которые ученики не смогли бы приобрести, работая изолированно по отдельным предметам. Знания из каждого предмета дополняют друг друга, и ученики используют их осознанно и целенаправленно.

Цель использования междисциплинарного подхода - научить учеников понимать мир в целом и решать проблемы комплексно, используя несколько дисциплин. Самое большое преимущество этого подхода в обучении - демонстрация взаимосвязанности мира и устранение изолированности предметов. Правильное применение приводит к более эффективному обучению и приобретению знаний учащимися. Учитель, желающий использовать межпредметные связи, также сталкивается с рядом препятствий, таких как: обучение в университете с упором на преподаваемый предмет (чешский язык, русский язык, география), переоценка некоторых предметов (чешский язык, математика), сроки проведения уроков и,

конечно же, отношение самого учителя к преподаванию и желание продолжать самообразование в этой области.

Междисциплинарный подход включает в себя несколько различных подходов, например, CLIL, интегрированное обучение, аутентичное или проектное обучение. В основе метода CLIL лежит преподавание неязыкового предмета, в котором все участники общаются на иностранном языке, например, преподавание географии на английском. Основой интегрированного обучения являются сами межпредметные связи, а также соединение теории и практики.

Метод аутентичности способствует более легкому пониманию реалий той или иной страны и культуры. Демонстрируя аутентичные ситуации, ученики лучше подготовлены к повседневным ситуациям в этой стране, что развивает межкультурную коммуникативную компетенцию. Основой проектного обучения является стимул, исходящий от учащегося, последующая активизация учащегося, активное использование существующих представлений и создание конечного продукта. В этом типе обучения учащийся берет на себя ответственность за свое обучение, работает в группах и представляет конечный продукт другим.

В теоретической части диссертации мы также сосредоточились на положении межпредметных связей в учебных документах, а именно в Стратегии образовательной политики Чешской Республики до 2030+ и Рамочной образовательной программе для начального образования, вступающей в силу с 1 сентября 2023 года.

В документе "Стратегия образовательной политики Чешской Республики до 2030+" межпредметные связи наиболее актуальны для Стратегической линии 1: Преобразование содержания, методов и оценки образования. В этой части документа декларируется более частое представление проектного и исследовательского обучения, связывающего отдельные дисциплины, особенно в области естественных наук и математики, что будет развивать критическое мышление учащихся. Все эти изменения должны помочь использовать межпредметные связи. Однако авторы документа стремятся к другому изменению - введению так называемых узловых точек, которые состоят из обязательных результатов для 3, 5, 7 и 9 классов по

чешскому языку, математике и иностранному языку, что подавляет равенство всех предметов.

Рамочная учебная программа поощряет междисциплинарность больше всего в своих межпредметных темах, которые позволяют применять междисциплинарный подход, особенно потому, что их темы охватывают все предметы. Межпредметные темы включают: личное и социальное образование, воспитание демократической гражданственности, воспитание мышления в европейском и глобальном контекстах, мультикультурное образование, экологическое образование, медиаобразование.

В третьей главе теоретической части мы сосредоточились на межсубъектных отношениях в преподавании иностранных языков, поскольку преподавание иностранных языков представляется одной из наиболее естественных сред для реализации междисциплинарности.

В литературе показано, что английский язык чаще всего связан с областью "Человек и природа", или географией и естественной историей, а затем с областью "Человек и общество", или историей и воспитанием гражданственности. Немецкий и русский языки чаще всего связаны с чешским языком и географией.

Разумеется, преподавание иностранных языков включает в себя и учебник, который в той или иной степени может влиять на само преподавание. Разумеется, отдельные учебники различаются по использованию межпредметных связей в зависимости от подхода авторского коллектива. Большинство учебников по другим иностранным языкам используют навыки и знания, уже полученные на английском языке, и стараются помочь ученикам приобрести знания и навыки на этом языке. В этой главе мы также рассмотрели развитие межкультурной коммуникативной компетенции в контексте междисциплинарности. МКК является основной целью обучения иностранным языкам, особенно потому, что культура и язык той или иной страны неразрывно связаны между собой. Междисциплинарный подход в обучении эффективно способствует ее развитию. Эта компетенция имеет решающее значение для преподавания иностранных языков, поскольку позволяет нам эффективно общаться в данной культуре и учит нас тому, что общение требует не только знания языка, но и знания социокультурного контекста страны, в которой говорят на этом

языке. Социокультурный контекст включает в себя реалии так называемой большой С-культуры - литература, искусство, одежда, еда, - а также так называемой малой С-культуры - подходы к решению проблем, мимика, выражение эмоций, степень социального взаимодействия, отношение к работе, значение жестов или моделей поведения. Отсюда следует, что идеальный преподаватель иностранного языка должен обладать не только профессиональной квалификацией, но и культурными и социологическими знаниями, которые лучше всего приобрести, пожив в стране изучаемого языка, но которые даются не всем преподавателям иностранных языков.

Целью практической части данной диссертации было выяснить, в какой степени начальные и средние школы Южнечешского края работают с межпредметными связями в своих учебных программах, особенно в области преподавания русского языка. Было проанализировано 27 СБП отобранных школ, в которых преподается русский язык. Отдельные учебные планы были рассмотрены с точки зрения реализации межпредметных связей в преподавании по четырем критериям: наличие сформулированных межпредметных связей в общих целях учебных планов, наличие сформулированных межпредметных связей в характеристиках предмета "Русский язык", наличие сформулированных межпредметных связей в образовательных стратегиях по русскому языку и наличие сформулированных межпредметных связей в описании результатов для каждого класса.

Результаты анализа показали, что межпредметные связи лишь эпизодически присутствуют в учебном плане, что можно рассматривать как недостаток существующей системы образования. Следует отметить, что результаты нашего анализа не означают, что использование межпредметных связей не имеет места в реальном преподавании, поскольку учитель может использовать эти связи в преподавании, не упоминая об этом в учебном плане.

Мы считали упоминанием межпредметных связей все высказывания, содержащие информацию о соединении знаний из других образовательных областей, использовании междисциплинарных пересечений, интеграции или переносе. Мы искали все высказывания, которые включали следующие ключевые слова: межпредметные связи, перекрытие, связь, контекст, междисциплинарный,

перенос, интеграция, смешивание. Одним из результатов стало то, что 2 СПП декларировали реализацию межпредметных связей в своих общих целях, но больше не были включены в описание курса. В общей сложности 12 начальных школ из 21 проанализированной декларировали в своих учебных планах реализацию межпредметных связей хотя бы по одному из упомянутых нами критериев. Только 2 из них содержали более подробное описание реализации, а именно: предмет и конкретный учебный план предмета, с которым русский язык вступает в межпредметные связи.

Всего 4 средние школы из 6 проанализированных представили в своих учебных планах способы реализации межпредметных связей хотя бы по одному из указанных нами критериев. Ни одна из средних школ не заявила о реализации межпредметных связей в общих целях учебного плана, хотя некоторые из них ссылались на межпредметные связи в характеристиках предметов. Чаще всего упоминались только те предметы, с которыми реализуются межпредметные связи

Одна из подзадач состояла в том, чтобы выяснить, с какими предметами чаще всего используется межпредметное дублирование. Как в начальной, так и в средней школе русский язык чаще всего связан с географией и чешским языком и литературой. Вторым по частоте использования межпредметных связей предметом в начальной школе является история.

Второй задачей практической части было создание рабочих листов для поддержки межпредметных связей при обучении русскому языку для языковых уровней А1А2 и В1. Все рабочие листы были созданы на основе уроков из комплекта учебников "СноваКласс" и "Класс". Наиболее часто интегрируемым предметом был английский язык. Основная цель создания этих листов - продемонстрировать, что использование межпредметных связей не так сложно, как кажется некоторым учителям.

Отдельные темы рабочих листов были выбраны на основе их межпредметного потенциала с учетом текущего уровня владения русским языком. Задача состояла в том, чтобы использовать как можно больше предметов в сочетании с русским языком. Рабочие листы объединили знания и умения из следующих предметов:

география, история, чешский язык и литература, природоведение, основы общественных наук, английский язык, художественное образование, музыкальное образование, здравоохранение и информатика. Каждый рабочий лист соответствует определенному уроку в учебнике в соответствии с его названием. При создании каждого рабочего листа учитывалась лексика урока в учебнике. При создании рабочих листов наибольший акцент был сделан на активное использование знаний из других предметов - междисциплинарный подход.

Каждый рабочий лист состоит из краткого описания для учителя. Описание включает в себя: тему рабочего листа, предмет (предметы), с которым осуществляется межпредметная связь, уровень владения языком, часть учебника, на основе которой мы создали рабочие листы, цели обучения, которые выполняют рабочие листы, а затем комментарий к отдельным упражнениям, включая мотивацию и итоговую рефлексию.

В связи с текущим пересмотром RVP есть надежда, что межпредметные связи будут представлены в преподавании более широко, чем это было до сих пор. Это эффективный способ достижения понимания учениками того, как устроен мир, и закрепления уже приобретенных знаний и навыков.

Seznam použitých informačních zdrojů

Tištěné zdroje:

ČERVINKOVÁ POESOVÁ, Kristýna, SKOPEČKOVÁ, Eva, ULIČNÁ, Klára. Interdisciplinarita ve výuce anglického jazyka, In: *Interdisciplinarita ve výuce jazyků*. Praha: Karolinum, 2021, s. 34-46. ISBN 978-80-246-4955-9.

DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Projektové vyučování v české škole: vývoj, inspirace, současné problémy*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1620-9.

GRECMANOVÁ, Helena a Eva URBANOVSKÁ. *Waldorfská škola*. Olomouc: Hanex, 1996. ISBN 80-85783-09-6.

GRECMANOVÁ, Helena a URBANOVSKÁ Helena. Projektové vyučování a jeho význam v současné škole. *Pedagogika*, 1997, č. 1, s 37-45.. ISSN 2336-2189

KLINKA, Tomáš. Interdisciplinarita ve výuce francouzského jazyka. In: *Interdisciplinarita ve výuce jazyků*. Praha: Karolinum, 2021, s. 48-61. ISBN 978-80-246-4955-9.

KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4142-0.

NEČASOVÁ, Pavla. Interdisciplinarita ve výuce německého jazyka. In: *Interdisciplinarita ve výuce jazyků*, Praha: Karolinum, 2021, s. 62-73. ISBN 978-80-246-4955-9.

PLCH, Jaromír. *Mezipředmětové vztahy a specifika výchovně vzdělávacího procesu*. Praha: SPN, 1987.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. ISBN 978-80-262-0403-9.

ROZBOUDOVÁ, Lenka, KONEČNÝ, Jakub. Interdisciplinarita ve výuce ruského jazyka, In: *Interdisciplinarita ve výuce jazyků*. Praha: Karolinum, 2021, s. 74-85. ISBN 978-80-246-4955-9.

ULIČNÁ, Klára Interdisciplinarita kontextu výuky cizích jazyků. In: Interdisciplinarita ve výuce jazyků. Praha: Karolinum, 2021, s. 30-33. ISBN 978-80-246-4955-9.

RÝDL, Karel. *Metoda Montessori pro naše dítě*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2007. ISBN 978-80-7395-004-0.

RÝDL, Karel. *Principy a pojmy pedagogiky Marie Montessori*. Praha: Public History, 1999. ISBN 80-902193-7-3.

Elektronické zdroje:

HESOVÁ, Alena. *Integrace ve výuce*[online]. Metodický portál, 2011.[cit. 2023-08-01]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/12039/INTEGRACE-VE-VYUCE.html>.

BALADOVÁ, Gabriela. *Výuka metodou CLIL*[online].Metodický portál, 2009.[cit. 2023-08-01]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/2965/VYUKA-METODOU-CLIL.html>.

HUDECOVÁ, Dagmar. Mezipředmětové vztahy - malé zamyšlení nad terminologií. In: *Mezipředmětové vztahy - malé zamyšlení nad terminologií*[online]. 2004. [cit. 2023-07-25]. Dostupné z: www.msmt.cz/file/9647_1_1/

KLINKA, Tomáš, ROZBOUDOVÁ, Lenka, ULIČNÁ, Klára.IKK v kurikulárních dokumentech. Mezipředmětové vztahy ve výuce IKK, In: *Rozvíjení interkulturní komunikační kompetence ve výuce cizích jazyků*[online]. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2021.[cit. 2023-09-27]. Dostupné z: https://www.email.cz/download/k/MidEfD9m7yWDUwQD46oJoxljAb4pXrpjUDJ0zA1XIflaj7knKDQNzdk4_ZIOG8CwET7Dkw/ikk4-zcu.pdf

NEKVAPIL, Jiří.*Interdisciplinarita jazykovědy* [online]. In: Petr KARLÍK, Marek NEKULA, Jana PLESKALOVÁ (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*, 2017. [cit. 2023-07-18] Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/INTERDISCIPLINARITA_JAZYKOVĚDY

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání[online]. Praha: MŠMT, 2023. [cit. 2023-09-01]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>

Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+[online]. Praha: MŠMT, 2020. [cit. 2023-09-01]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/uploads/Brozura_S2030_online_CZ.pdf

ZERZOVÁ, Jana. *Interkulturní komunikační kompetence a její rozvíjení v hodinách anglického jazyka na 2. stupni ZŠ. Pedagogický výzkum v teorii a praxi*[online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012.[cit. 2023-09-27]. Dostupné z: <https://munispace.muni.cz/library/catalog/view/56/106/70-1/#preview>

Seznam analyzovaných ŠVP základních škol z Jihočeského kraje

1. základní škola T. G. Masaryka Milevsko, Jeřábkova 690, 399 01 Milevsko
2. základní škola J. A. Komenského Milevsko, J. A. Komenského 1023, 399 01 Milevsko
- Základní škola a mateřská škola Bernartice, Tábořská 155/34, 398 43 Bernartice
- Základní škola a mateřská škola Jistebnice, Kostelní 61, 391 33 Jistebnice
- Základní škola a mateřská škola Mikuláše z Husi Tábor, Arbeiterova 48, 390 01 Tábor
- Základní škola a mateřská škola T. Šobra Písek, Šobrova 2070, 397 01 Písek
- Základní škola Bechyně, Školní 293, 391 65 Bechyně
- Základní škola Český Krumlov, Linecká 43, 381 01 Český Krumlov
- Základní škola E. Beneše Písek, Mírové náměstí 1466, 397 01 Písek
- Základní škola Helsinská Tábor, Helsinská 2732, 390 01 Tábor
- Základní škola Hlinecká Týn nad Vltavou, Komenského 748, 375 01 Týn nad Vltavou
- Základní škola J. K. Tyla Písek, Tylova 2391/18, 397 01 Písek
- Základní škola J. Š. Baara České Budějovice, Jírovцова 967, 370 01 České Budějovice

Základní škola Matice školské České Budějovice, Matice školské 62, 370 01 České Budějovice

Základní škola Nerudova České Budějovice, Nerudova 810, 370 04 České Budějovice

Základní škola Sezimovo Ústí, Školní náměstí 682, 390 01 Tábor

Základní škola Soběslav, Komenského 20, 390 02 Soběslav

Základní škola Velešín, Družstevní 340, 382 32 Velešín

Základní škola Veselí nad Lužnicí, Blatské sídliště 23, 391 81 Veselí nad Lužnicí

Základní škola Volary, U Nádraží 512, 384 51 Volary

Základní škola Zborovská Tábor, Zborovská 2696, 390 01 Tábor

Seznam analyzovaných ŠVP středních škol z Jihočeského kraje

Gymnázium J. V. Jirsíka České Budějovice, Fráni Šrámka 1193, 371 46 České Budějovice

Gymnázium Milevsko, Masarykova 183, 399 01 Milevsko

Gymnázium Piera de Coubertina Tábor, náměstí F. Křižíka 860, 390 01 Tábor

Gymnázium V. Nováka Jindřichův Hradec, Husova 333, 377 01 Jindřichův Hradec

Obchodní akademie Tábor, Jiráskova 1615, 390 01 Tábor

Střední průmyslová škola Tábor, Komenského 1670, 390 01 Tábor